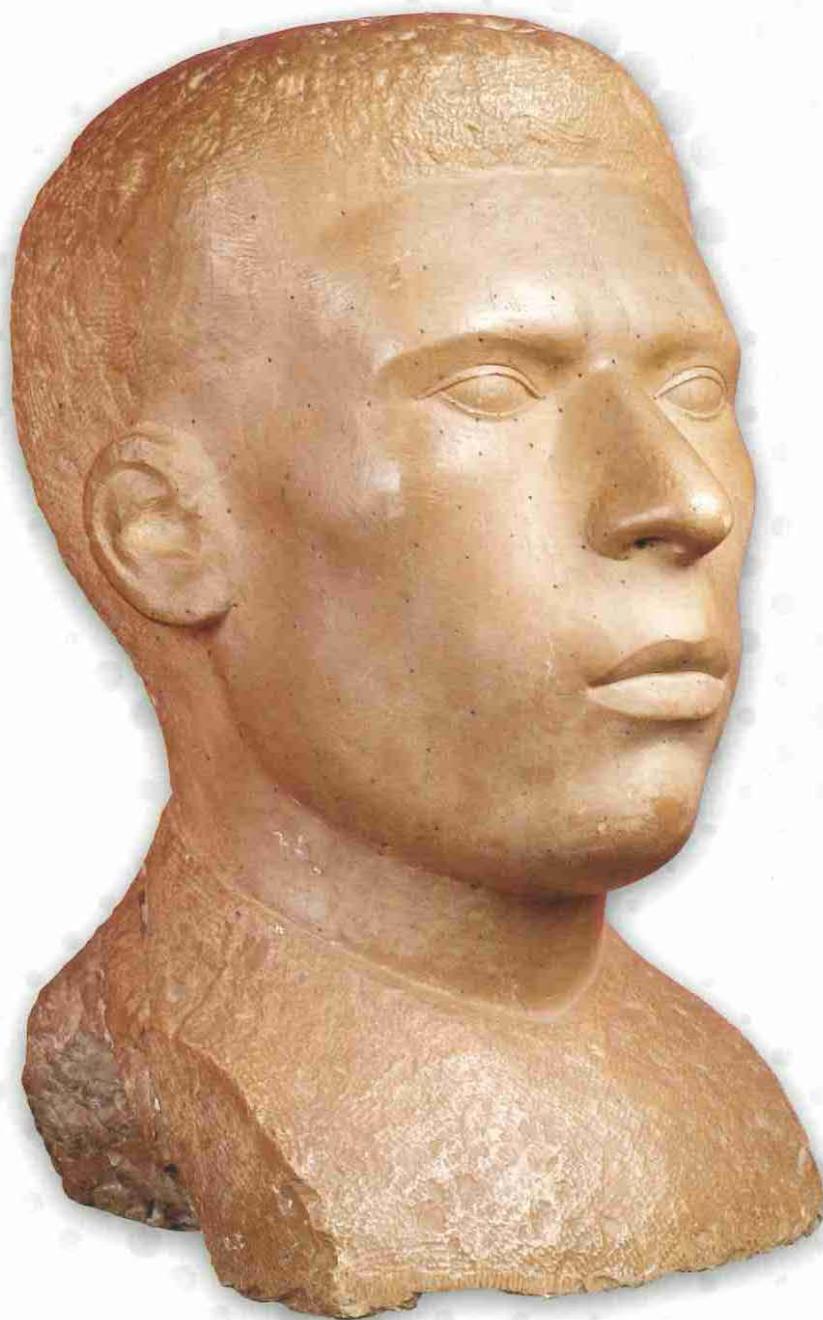

INFORMATIU MUSEUS

REVISTA DE RECERCA I DE DIVULGACIÓ CULTURAL DELS MUSEUS DE REUS

època III, núm. 27, juliol de 2004

EDITORIAL / *AUTORETRAT DE 1919, DE JOAN REBULL: EL CONTEXT DE L'OBRA* / EL CENTRE DE PRODUCCIÓ D'ARTS ESCÈNIQUES DE REUS /
CONCÒRDIA A LES COMARQUES DE TARRAGONA. *LES CONVERSES DE SALOU, 1965-1969* / ROMÀ PERPINYÀ I EL MUSEU DE REUS / *MARINA,*
1897. *BALDOMER GALOFRE* / PATRIMONI I TERRITORI. EL MUSEU MÉS ENLLÀ DELS MURS / *PRIORAT: 10 ANYS D'ACTIVITAT CULTURAL* / NO
JUBILEM LA MEMÒRIA / *DEL MUSEU* / ENTREVISTA: HÈCTOR FORT / *RESSENYES DE LLIBRES* / FOTOSPORT 2004, A LA SALA REUS FINS A L'1
D'AGOST / *LA INSTAL·LACIÓ TRENTA-SIS, DE LLUÍS DOÑATE, AL MAHR* / L'ESTUDI DE L'ARQUEOLOGIA / *BREUS* / AGENDA

INSTITUT MUNICIPAL
DE MUSEUS
REUS

AUTORETRAT, 1919

IM

CARNAVAL
DEL 19 AL 25 DE FEBRER

FESTIVAL EUROPEU DE CURTMETRATGES
DEL 2 AL 6 DE MARÇ

FESTIVAL INTERNACIONAL DE JAZZ DE REUS 2004
DEL 12 AL 20 DE MARÇ

SANT JORDI
23 D'ABRIL

TRAPEZI, LA FIRA DEL CIRC DE CATALUNYA
DEL 12 AL 16 DE MAIG

REUSBLUES, FESTIVAL DE BLUES
DEL 16 AL 20 DE JUNY

FESTA MAJOR DE SANT PERE
DEL 24 AL 29 DE JUNY

FESTIVALS D'ESTIU
DE JUNY A SETEMBRE. MÚSICA,
DANSA, TEATRE, CINEMA I ART
RUTES TURÍSTIQUES, VISITES I CONCERTS
ALS ESPAIS MODERNISTES

REGGUS, FESTIVAL DE REGGAE
3 DE JULIOL

ARREUS, FESTIVAL DE MÚSICA D'ARREL D'ARREU DEL MÓN
DEL 17 AL 19 DE SETEMBRE

FESTES DE MISERICÒRDIA
DEL 21 AL 25 SETEMBRE
FESTES DE LA CORONACIÓ DEL 25 DE SETEMBRE
AL 10 D'OCTUBRE

COS, FESTIVAL INTERNACIONAL DE MIM I TEATRE GESTUAL
DEL 20 AL 24 D'OCTUBRE

TEATRES DE REUS
PROGRAMACIÓ DELS TEATRES BARTRINA, FORTUNY, BRAVIUM, ORFEO REUSENC, IES BAIX CAMP I LA PALMA

MUSEUS DE REUS I ARXIUS
MUSEU D'ARQUEOLOGIA SALVADOR VILASECA, GAUDÍ&REUS, MUSEU D'ART I HISTÒRIA, ART I CREACIÓ, FOTOTECA I ARXIU HISTÒRIC

BIBLIOTECA CENTRAL XAVIER AMORÓS
XARXA MUNICIPAL DE BIBLIOTEQUES

REUS MODERNISTA

AJUNTAMENT DE REUS

www.reus.net

Crèdits

Edita:

Institut Municipal de Museus de Reus
Raval de Santa Anna, 59
43201 REUS
Tel. 977 345 418
Fax 977 345 249
info.museus@reus.net
www.reus.net/museus/

Director:

Jordi Suárez

Coordinació:

Jaume Massó

Assessorament lingüístic:

SAL Ajuntament de Reus

Projecte gràfic:

Pragma, Agència de Publicitat General SL

Agraïments:

Andreu Puig i Josep Torrens, del diari El Punt

Impressió:

Anfigraf SA

Copyright:

Dels textos, els autors respectius; de les imatges, els autors respectius.

Tiratge:

1.500 exemplars

Dipòsit legal:

T-582-94

MUSEU SALVADOR VILASECA REUS

Raval de Santa Anna, 59
43201 REUS
Tel. 977 345 418
Fax 977 345 249

MUSEU D'ART I HISTÒRIA REUS

Plaça de la Llibertat, 13
43201 REUS
Tel. 977 344 833

FOTOTECA MUNICIPAL REUS

Raval de Santa Anna, 59
43201 REUS

unió de botiguers de reus
Col·labora en la difusió de les visites guiades.

Sumari

[2]	Sumari
[3]	Editorial
[4]	La peça: <i>Autoretrat, 1919</i> , de Joan Rebull
[6]	La cultura a Reus: El CPAE
[8]	Aportacions: Enric Baixeras
[15]	El racó de... Mireia Masip
[16]	Tema central: Recerca al Priorat
[22]	Del museu
[24]	Entrevista: Hèctor Fort
[26]	Ressenyes
[27]	Exposicions a la vista
[28]	Des de les aules: Els estudis d'arqueologia
[30]	Breus
[31]	Agenda

70 ANYS... I MÉS

JORDI SUÁREZ
Director

EXPOSICIÓ *DESCOBREIX ELS TRESORS!* A LA SALA CENTRAL DEL MUSEU D'ART I HISTÒRIA. FOTO: F. X. CABRERO / IMMR.

Finalment, l'exposició *Descobreix els tresors! 70 anys de museus a Reus* ja és oberta al públic. La intenció de l'IMMR és que aquesta mostra pugui ser de llarga durada, mentre es treballa en la redefinició d'espais del Museu d'Art i Història de Reus. Des de l'IMMR va semblar interessant oferir una exposició amb aquelles peces que són fonamentals per entendre la nostra història i l'importantíssim llegat artístic de què hem estat dipositaris. De fet, hem volgut destacar en la secció *La Peça* una de les obres de Joan Rebull que s'ha inclòs en aquesta mostra: *l'Autoretrat* (1919), que trobeu descrit i contextualitzat de la mà del crític d'art reusenc Joan Abelló. La potència de les exposicions permanents dels nostres museus s'ha vist reforçada, doncs, per una exposició que ens acosta encara més al nostre passat recent i llunyà. De moment, l'acollida ha estat entusiasta per part dels ciutadans, almenys així ho demostra l'afluència de públic durant les primeres setmanes d'obertura.

Han estat dies intensos. El *Fotosport 2004* ja és també a l'abast del públic a la Sala Reus, un espai que hem reformat per poder encarar una nova etapa que combini les ja habituals exposicions d'art contemporani amb un nou servei d'atenció al públic en què els visitants puguin consultar totes i cadascuna de les publicacions editades fins ara pel Museu i per l'IMMR i també entrar en la consulta de la pàgina web dels Museus de Reus. Si es compleixen els terminis, això serà una realitat pels volts de la festa major de Misericòrdia, en què pretenem

inaugurar també en aquesta sala l'exposició de la recent adquisició de la instal·lació *Trenta-sis*, de l'artista Lluís Doñate. També dins l'àmbit d'activitat de la Fototeca Municipal, cal ressaltar la bona notícia de la cessió del fons Ferré, en una tasca un cop més lloable per part de l'Agrupació fotogràfica de Reus. Això s'ha traduït de moment en una exposició a la Sala Quatre que també ha tingut un ampli ressò titulada *Els nostres pioners. Josep Ferré Andreu*, de la qual trobareu referències dins d'aquest número.

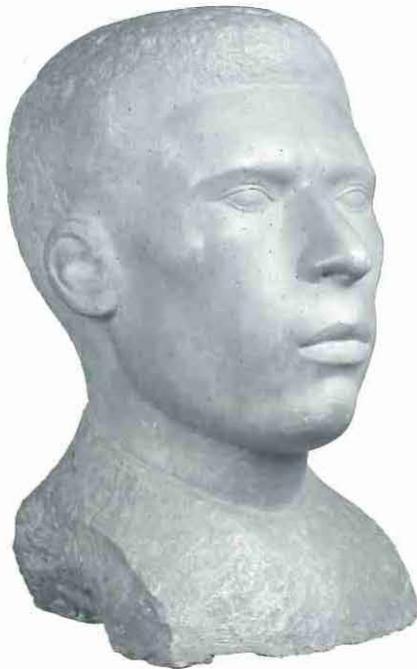
Encara que sigui en notícies breus dins la publicació que teniu a les mans, també volem fer esment que l'activitat de l'IMMR ha estat significativa pel que fa a tallers escolars, restauració de peces i visites de públic. En deixem testimoni en diferents articles que parlen de l'èxit del Dia Internacional dels Museus, de la restauració d'un retaule i de les activitats pedagògiques.

En aquest número de *l'Informatiu Museus* també hi trobareu reflexions sobre accions de recerca cultural en el territori. El recent acord entre l'Ajuntament de Reus i el Consell Comarcal del Priorat per col·laborar en la realització d'un Pla d'Interpretació de la Cultura del Vi ha estat un bon motiu per dedicar un seguit d'articles a parlar dels moviments que s'estan produint en aquesta comarca dins l'àmbit cultural. És per això que hi trobareu també articles en què es descriuen diverses iniciatives encarades a dinamitzar la realitat cultural prioratina, sobretot des d'un punt de vista de recerca historiogràfica i patrimonial.

AUTORETRAT DE 1919, DE JOAN REBULL: EL CONTEXT DE L'OBRA

JOAN ABELLÓ JUANPERE

Historiador i crític d'art. Comissari de l'exposició *Joan Rebull. Años 20 y 30* (MNCARS, Madrid, 2003-2004)

AUTORETRAT, 1919 DE JOAN REBULL. FOTO: CARLES FARGAS

INFORMATIU MUSEUS 4

La deguda transcendència d'aquest nou préstec al Museu d'Art i Història de Reus no pot passar desapercebuda per a ningú que aprecii l'obra d'aquest artista o que mínimament s'interrogui per la seva constant presència en els carrers o nomenclàtor local. Rebull és un dels nostres artistes paradigmàtics del segle XX, que va saber mantenir un contacte constant amb la ciutat, malgrat el seu periòdic i convuls allunyament.

Els seus inicis –com ja he dit en altres ocasions– transcorren entre el dolor i l'entusiasme, l'avantguarda i l'experimentació i el primitivisme del classicisme, entre

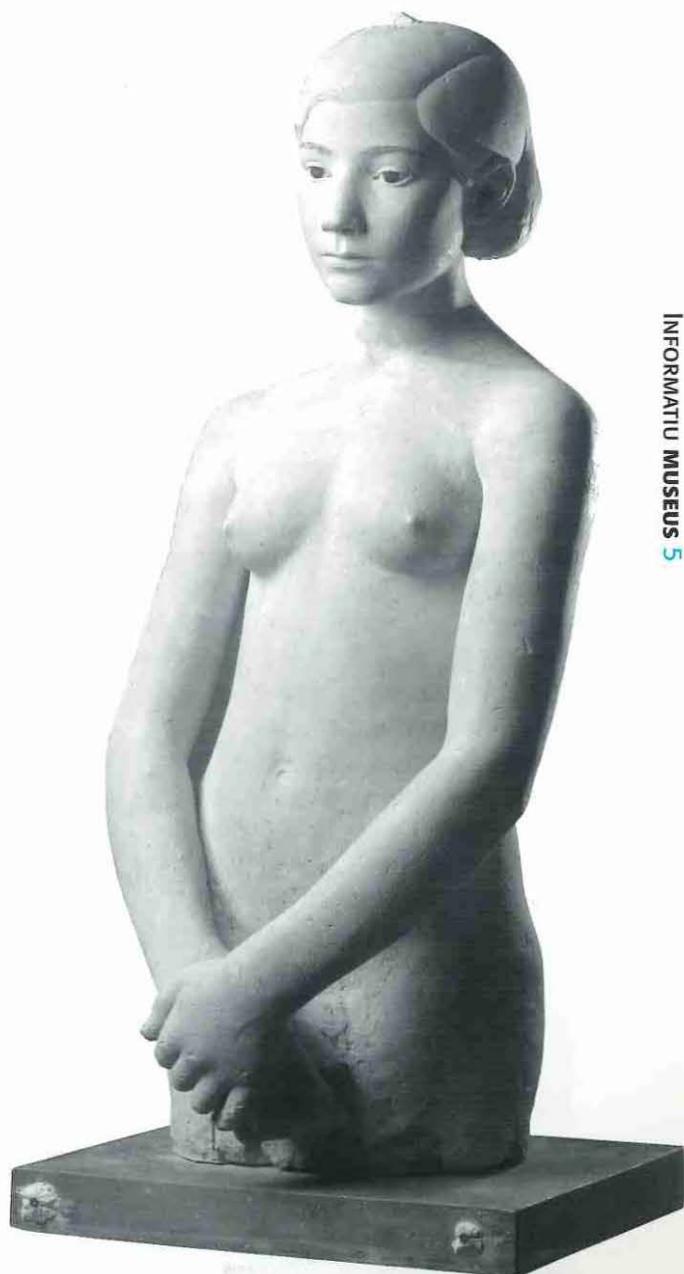
tres guerres europees que marquen i defineixen el seu itinerari artístic i vital, a més de dificultar l'estudi de la seva obra, dispersa i sovint destruïda pels esdeveniments històrics i l'obligat periple erràtic de l'artista. L'obra que ens ocupa és –evidentment– d'aquest primer període que en el seu moment vaig denominar d'"heroic" per les múltiples realitzacions en un breu termini de temps i en contra de múltiples adversitats, sobretot per la manca de recursos per al desenvolupament del seu projecte artístic. Resolt a l'inici amb ajuts del Centre de Lectura de Reus, i del mecenes Evarist Fàbregas, Rebull, sempre aixoplugat sota institucions constituents del que s'ha denominat la societat civil catalana, trobarà en el Cercle Artístic de Sant Lluc de Barcelona la possibilitat d'emmarcar la seva estratègia artística a través d'un grup, Els Evolucionistes –creat el 1918– que amb un mínim programa de dissidència de l'art oficial ocuparà espais d'exhibició i organització fins al 1932. He aventurat també que la coneixença amb Els Evolucionistes fos a través de *La Columna de Foc* (1918–1920), una de les poques revistes locals mínimament d'avantguarda, dirigida en la part artística per elements d'aquest grup, o a les Galeries Laietanes, on es trobava a la Llibreria dels Salvat-Papasseit amb el seu marxant Joan Merli, que hi tingué el seu primer espai d'exhibició artística. El que és cert és que a partir de fixar la residència a Barcelona el 1917, coneixerà al Cercle Artístic de Sant Lluc personatges molt influents que l'ajudaran a difondre la pròpia obra en el mitjans de l'època, com Sebastià Gasch, Josep F. Ràfols, Josep Maria Junoy i l'esmentat Joan Merli. Malgrat publicar-se els comentaris *a posteriori* de la creació d'aquesta obra, defineixen aquest primer període arcaïtzant, terme que en l'obra de Rebull adquireix un clar esperit avantguardista, com de vegades afirma la meua companya, Carmen Fernández Aparicio, en l'aventura de requalificar la seva obra inicial en l'exposició *Joan Rebull. Años 20 y 30* (MNCARS, 2003-2004). Els comentaris d'aquests tractadistes marquen la reconeixença inicial

de l'artista. Gasch: "la seva voluntat formal enduria i cenyia les formes" (1953). Ràfols: "viva duresa dels egipcis i la tàctil aspror del pa rústic" (1929). Junoy: "dur com un granit egipci de la bona època" (1931).

Durant aquesta època "heroica" Rebull ocuparà un estudi proper a la plaça de Gal·la Placídia, en els inicis del carrer Laforja, en la cúspide del número 16. Les condicions infrahumanes de l'espai les explica Joan Cortés i Vidal ("Els dibuixos de Joan Rebull", *D'Ací i d'allà*, 1929), pintor d'Els Evolucionistes que aviat s'erigirà en el crític del grup. La proximitat de l'estudi d'altres components del grup convertia el cau de Rebull en local de discussió del col·lectiu. La confecció d'aquesta obra, una de les peces que més varen difondre el nou cànon de simplicitat i arcaisme, ens la comenta Joan Cortés —en l'escrit ja esmentat—, que la creu fruit de la necessitat i la desesperació en plena època de fam heroica, i Joan Merli (en un escrit posterior que encapçala el catàleg del Palau de la Virreina de 1982) situa l'obra a la mateixa època i en el seu "miserable taller-habitacle", estudi que la seva "descripció literària (...) podria signar-la un autor de novel·les per entregues" i que mancat de "tota mena de confort i els més elementals i urgents mitjans de subsistència", Rebull es veu obligat a ser el seu propi model, reflectint-se en un mirall i "palpant-se les parts del cos amb les seves mans dotades de memòria tàctil". Soberg bloc que fou reproduït aleshores per Feliu Elias (Apa) a *L'Escultura catalana moderna* (1928), o en la primera monografia dedicada a l'artista, editada per Joan Merli i escrita per Rafael Benet (1931), o en un dels articles més críptics i suggeridors que s'han ocupat de l'artista a càrrec d'un dels poetes més significatius del segle XX, Carles Riba ("Impressió d'escultures de Rebull", *Art*, 1934). L'obra es va exposar públicament per primera vegada el 1920 a les Galeries Laietanes en el II Saló de Tardor i sota l'advocació d'Els Evolucionistes.

Un dels efectes positius de l'exposició *Joan Rebull. Años 20 y 30* ha estat la relectura i descobriment d'aquest període inicial de l'artista, i el renovat interès demostrat per la vàlua de la seva obra. L'encàrrec rebut l'any 2000 per Juan Manuel Bonet ha dut fins i tot a la recuperació i restauració d'obres inèdites com el *Retrat de Maya Picasso* (ca. 1944-45), donat per la seva propietària i representada a la Fundació Palau de Caldes d'Estrac, per vincles d'amistat amb el poeta Palau i Fabre, i que ha reproposat l'estudi de la relació Rebull – Picasso; l'esplèndid i matissà oli *Retrat d'Anna* de 1931, adquirit recentment per un col·leccionista privat, que evidencia el diàleg entre les diverses arts assajat per Rebull; i, l'*Autoretrat* de 1919 que qualifica

la qualitat i transcendència inicial de l'obra d'un dels artistes reusencs més reconeguts. Peça que per estima del propi Rebull sempre va formar part de la col·lecció de l'artista i que fins i tot va clonar —com d'altres— en els seus darrers anys, i que per voluntat d'una de les seves filles (Cristina Rebull) avui entra al Museu d'Art i Història de Reus, institució que ja compta amb altres peces posteriors i valuoses de l'artista —a partir del llegat de 1997 i de puntuals adquisicions— i que en absència d'una Fundació, que injustament mai se li va dedicar, s'hauria d'erigir en l'ens que garantis la permanent difusió, salvaguarda i estudi de la seva obra.

GITANETA, 1933 DE JOAN REBULL. FOTO: CARLES FARGAS

REUS REFERMA

LA SEVA CAPITALITAT TEATRAL

El passat 10 de juny, la consellera de Cultura, Caterina Mieras, va confirmar a Reus la creació del Centre de Producció d'Arts Escèniques de Reus. Es tracta del primer centre d'aquest tipus que s'impulsa des del Departament de Cultura fora de Barcelona. Aquest nou ens hauria d'estar definit i entrar en funcionament el dia 1 de gener de 2005, i estarà gestionat des del Teatre Fortuny. Les mateixes administracions que gestionen el Consorci del Teatre Fortuny de Reus —Ajuntament, Diputació i Generalitat— seran les que apadrinaran aquest organisme, i abans d'acabar l'any hauran d'haver concretat el finançament i la implicació que hi volen dedicar.

Gairebé al mateix temps que s'ha anunciat el naixement d'aquest CPAE de Reus, s'ha produït el canvi en la gerència del Teatre Fortuny, que fins ara era responsabilitat de Josep Maria Fargas i que ha estat assumida per Pilar Llauredó, fins fa poc administradora del Teatre Bartrina. La nova direcció del teatre haurà de gestionar aquesta nova etapa orientada a desenvolupar el centre d'arts escèniques.

Entre els objectius que s'han apuntat per al CPAE n'hi

ha diversos, però destaquen els següents: d'una banda, la producció d'espectacles que es representaran i itineraran al conjunt del territori català i, de l'altra, la coordinació de tota l'oferta escènica de la ciutat de Reus. Això vol dir aquelles activitats que es generen des del mateix Fortuny, al Bartrina i als festivals de circ Trapezi i de mim COS.

La consellera de Cultura va tenir una jornada intensa a Reus. Primer va visitar el Centre de Lectura i el Teatre Bartrina. Tot seguit va presidir la reunió del Consorci del Teatre Fortuny, en què Fargas va oficialitzar la fi de la seva tasca al capdavant del teatre. Mieras va explicar que la Generalitat preveu presentar pròximament el conjunt de la política teatral prevista en aquesta legislatura, política que inclou la creació de quatre centres més d'aquest tipus a Catalunya. Pel que fa a la possible seu del Centre, de moment és al Teatre Fortuny, però l'Ajuntament no descarta buscar un emplaçament propi. L'organisme tindrà una direcció artística, en mans del dramaturg Ferran Madico, el qual ja ha redactat un esborrany de projecte de funcionament d'aquest centre. / INFORMATIU MUSEUS.

INFORMATIU MUSEUS 6

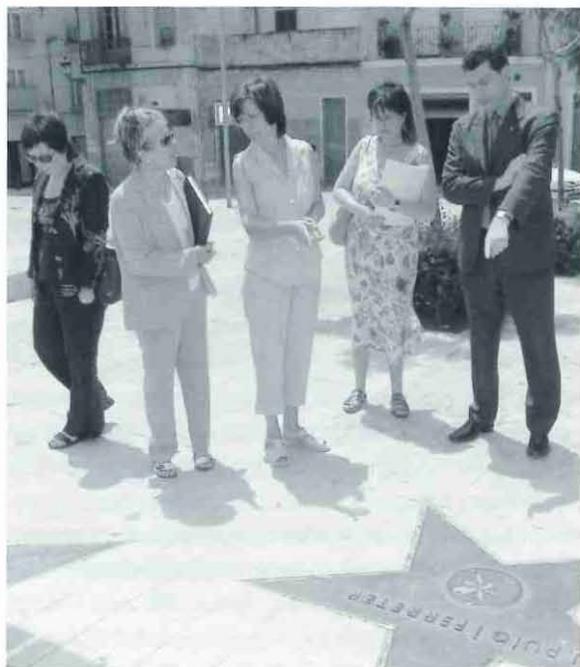

LA CONSELLERA DE CULTURA DURANT LA VISITA AL TEATRE BARTRINA. FOTO: F. X. CABRERO / IMMR.

EL CENTRE DE PRODUCCIÓ D'ARTS ESCÈNIQUES (CPAE)

FERRAN MADICO

Autor de l'avantprojecte del CPAE de Reus

MIRAS VA ANUNCIAR LA CREACIÓ DEL CPAE A REUS.
FOTO: F. X. CABRERO / IMMR.

El Centre de Producció d'Arts Escèniques de Reus (CPAE) és una aposta per a la necessària però encara incipient descentralització teatral a Catalunya. Es tracta d'un model basat en el d'altres centres europeus de producció d'arts escèniques que han demostrat que és possible oferir amb èxit als professionals de les arts escèniques infraestructures per fer teatre amb condicions de normalitat des d'altres llocs que no siguin la capital del país. Aquesta fórmula té la voluntat de dinamitzar Reus, la comarca i també el país, implicant les ciutats, les comarques i els ciutadans amb la cultura com a fet viu i real, cosa que permet aconseguir una interrelació bilateral entre el públic i la professió.

El CPAE és una progressió natural de les inquietuds del país i del teixit cultural de la ciutat de Reus.

Des de fa uns quants anys, la ciutat disposa d'un viver en constant creixement i evolució de centres que realitzen una gran varietat d'activitats culturals (i molt especialment de les arts escèniques), de professionals reconeguts, d'un nivell d'importació de productes

culturals cada cop més important, de col·laboracions en la coproducció d'espectacles professionals des del Teatre Bartrina, i de festivals totalment consolidats com són el Festival Internacional de Mim i Teatre Gestual de Reus i la Fira del Circ de Catalunya (Trapezi).

La pregunta, doncs, hauria de ser: tenint aquestes condicions potencials, ¿per què no multiplicar la generació de cultura a Reus?

Què vol ser el CPAE?

El CPAE és un equipament de caràcter públic (compost per tant només per institucions públiques en la seva Junta de Govern). Això no vol dir que el CPAE sigui un "teatre oficial" o un "teatre institucional". Aquestes institucions no són qui gestionen el projecte. Cedeixen els equipaments, les infraestructures i la gestió a un Director Artístic que, amb el seu equip, és qui ha de donar un perfil al Centre i convertir-lo en una referència en el món cultural, o no, en funció del contracte-programa pactat entre l'ens públic i el director. L'equip artístic i el seu director han de disposar de total autonomia, com passa als centres europeus (anglesos, francesos, alemanys...) d'aquestes característiques que ens serveixen de referent.

El CPAE ha de ser un contenidor que es posa al servei dels artistes, entenent que l'artista, per la seva condició "de boig", intueix amb la seva sensibilitat com serà el món del demà. El Govern (com a representant electe del poble), posa els instruments necessaris a les mans dels artistes per utilitzar les fàbriques de somnis que poden esdevenir aquests centres. Perquè així amb les corretges de transmissió que són les arts escèniques puguin compartir amb els conciutadans (millor que públic) un imaginari col·lectiu. Essent conscients que tot allò que l'home i la dona són capaços d'imaginar és tot allò que són capaços de construir.

CONCÒRDIA A LES COMARQUES DE TARRAGONA. LES CONVERSES DE SALOU, 1965-1969

ENRIC BAIXERAS SASTRE
Critic d'art

Preliminars del desenvolupament

La industrialització del baix Francolí es va iniciar a la segona meitat del segle passat, quan els franquistes hagueren de liberalitzar l'economia per incorporar-nos al sistema occidental. La peça fonamental de l'operació industrialista fou la refineria d'ENPETROL, que s'implantà al bell mig de terrasses al·luvials, arrencant-ne els avellaners. Per ser més precisos, des d'abans que el govern anunciés que instal·laria la refineria, ja havien començat a venir fàbriques. Moltes més en vingueren després. Tot plegat, *grosso modo*, esdevingué el complex químic de tothom conegut. En el llenguatge de la dictadura, aquesta era una operació de *desarrollo económico*, semblant a un *plan regional*, però sense costos directes per a l'Administració. Cal advertir que el *desarrollo* menà a planejar i establir pols de promoció (industrial o agrícola) en determinats indrets d'Espanya i, en d'altres, a desenvolupar sectors productius ja existents, com és el cas de dotar d'infraestructures un lloc per modernitzar-ne l'agricultura.

El Plan Tarragona

Les opinions sobre el *desarrollo* no eren unànimes entre els mateixos pertanyents al "sistema". El reusenc José María Fontana, jerarca i teoritzador falangista de primera hora, es mostrà temorós que les opcions a favor de la indústria –en provocar moviments importants de treballadors– no amenassessin l'estabilitat en el sentit d'afluïxar la unitat política. Per això, l'any 1963, mentre els ministres de l'Opus Dei feien els preparatius per al primer pla triennal 1964-1967, ell mateix redactà i publicà una proposta per convertir l'agricultura pobra de cultiu de secà del Camp i de part del Priorat i de la Conca, en un pròsper pluricultiu intensiu de regadiu (refiant-se de l'aigua de l'Ebre). Argüí com a estadista que, de dur-se a terme, el seu pla fixaria la població rural dels pobles de les cinc comarques, cosa que veia profitosa perquè, a més de mantenir l'"equilibri" social i econòmic ancestral, tindria efectes suplementaris i pal·liatius sobre les conseqüències perniciosos de la conversió industrial, fos on fos on aquesta es donés.

Fontana donà el nom de *Plan Tarragona* a l'objecte de la seva proposta.

Contingut del canvi: llibertat de mercat

Fontana, des de les pròpies arrels familiars, coneixia bé la producció agrícola i la seva comercialització. I és de creure que els empresaris i els estaments oligàrquics que li eren afins compartien el seu parer. Mes, pel que sigui, la seva opció no fou tinguda en compte i les coses anaren com tothom pot veure: el Camp es desenvolupà d'acord amb la ideologia liberal, sense mirar si es posava en risc l'agricultura, el turisme o l'essencialisme dels falangistes. La indústria, doncs, passà davant i irrompé amb força. El paisatge es va transformar des de la ratlla del mar fins a la Pobla de Mafumet. Però el veritable protagonista del canvi va ser la llibertat de mercat. Els amos de la terra s'enriquieren venent-la a pams; les empreses, els constructors, els subministradors i els bancs, actuaren al seu aire i amb bon profit. A la gent que ho contemplàvem, en veure regnar el mercadeig i com minvava l'intervencionisme, ens semblava que la dictadura afluïxava, que es llevaven traves i cadenes i que el país començava a ser de tots.

Salou: el punt de vista

Fou aleshores, del 1965 al 1969, que un cop cada any alguns ciutadans de Reus, Valls, Tarragona i d'alguna altra localitat veïna, es trobaren a Salou per tractar junts de demografia, d'economia i d'altres qüestions tocant al territori comú. El desenvolupament es percebia, des de Salou, per l'increment d'establiments turístics, que s'escampaven per tota la costa; i, mirant al lluny cap a Tarragona, veient en segona línia, darrere les platges del Francolí i de la Pineda, com s'iniciaven, creixien i s'apropaven les noves instal·lacions industrials. També, per altres indicadors, com l'augment de visitants i el creixement del cens. En general es notava, no menys, per les dificultats d'allotjament dels treballadors nouvinguts; per les noves relacions que naixien entre les persones, i per la muda dels costums de la població natural. En resum: pel canvi del paisatge i de la societat.

Davant de tants trasbalsos, el motiu de les converses era, dèiem, conèixer la geografia humana: el poblament estacional per raó del turisme, la localització dels immigrants, els recursos naturals i econòmics, els sectors productius i els serveis; també, els aspectes històrics concomitants... Primer, doncs, verificar allò que és real, per després fer-ne un balanç i poder elegir la forma d'actuar més encertada. Així aprofitaríem els beneficis de la conjuntura i n'alleujaríem els perjudicis. Dit d'altra manera, treballaríem per la protecció del territori amb vista al que ara se'n diu creixement sostenible. Les reunions mateixes també van significar mudança. En efecte: la "conversa", intercanviant els fruits de la investigació entre persones de procedència diversa, arramba el xup-xup localista ancestral i el fa vessar en profit de l'entorn. La dictadura ens tenia reduïts, atomitzats i enfonsats en l'estatus medieval; ens havíem vist menats com ovelles: cada u al seu corral. Ja era hora que ressorgís l'actitud franca, positiva, il·lustrada i republicana; la bona tradició: la del Centre de Lectura i els ateneus.

Formes noves, però condicionades

En la mesura de la bona marrada que el franquisme havia fet pocs anys abans, quan abandonà l'economia dirigida i abraçà l'economia de mercat, anaven desapareixent els mites simbòlics i els mots d'ordre del cartipàs feixista, que tant bé havien servit per subjectar "la tropa". Ara els substituïen noves formulacions que tenien a veure amb la ideologia del creixement econòmic. Les rebíem de grat, aquestes últimes, perquè ens semblava que ens acostaven a la llibertat. Si bé, en rigor, l'aposta pel mercat lliure es reduïa a l'esfera dels negocis. Pel que toca a les altres llibertats, van continuar reprimides. Els propagandistes del règim continuaren servint el pensament únic i aberrant, censurant, deformant i silenciant la creació intel·lectual i la informació. Les veus independents només es podien escoltar en clandestinitat. El mateix 1965, l'any de l'inici de les *Converses*, el govern havia cessat el catedràtic José Luis López Aranguren: el filòsof del compromís social.

Ara bé. Malgrat tot, la ideologia econòmica adoptada últimament ablania la dura cuirassa de la dictadura, o almenys teníem la il·lusió que s'albirava el final del túnel: el punt on ja no caldria lluitar, si no és per alleujar la contaminació. Com que les *Converses* necessitaven l'autorització del governador, se li cursaren les corresponents instàncies. El *poncio* (nom jocós que la camarilla del governador donava al *jefe*, al·ludint al seu poder totalitari), no tenint altre remei que complir la consigna del canvi dictada pels seus superiors, concedí els permisos. Cal dir que no sense recel, i prenent les

precaucions de rigor. Al seu ull policíac, Salou li devia semblar un lloc excèntric, on era improbable que hi acudís algun militant del perseguit sindicalisme de classe: la bèstia negra. Així s'explica que l'autoritat consentís les *Converses*, tot i que eren uns col·loquis d'expressió lliure. Igualment s'explica que el governador no tingués cap mirament en relegar la baluerna del Sindicato Vertical, ancorat aquest a l'autarquia.

Dins el signe de creixença

La iniciativa de les *Converses* va néixer en el clima expectatiu (en termes econòmics), que van escampar, a l'uníson, algunes corporacions i entitats financeres: en particular els serveis d'estudis de la Banca Catalana i de la delegació regional del Banc Urquijo es van dedicar, a partir dels primers anys seixanta, a elaborar anàlisis parcials d'abast geogràfic o sectorial del nostre país. Respecte de les comarques de Tarragona, citem i anotem a propòsit les següents publicacions.

-La Cambra de Comerç i Indústria de Reus promogué (i edità, el 1967) el llibre de Carles Calleja Xifré i Josep Vila Abelló: *La economía de la ciudad de Reus y del Campo de Tarragona*. Hem procurat actualitzar la filiació dels autors. Calleja, veí de Reus, és llicenciat en Dret; ha exercit de professor d'Economia Política a la Universitat Autònoma de Barcelona, i de comentarista de temes institucionals; fou l'organitzador principal de les *Converses de Salou*. Vila Abelló és llicenciat en Ciències Econòmiques. Pels anys noranta presidí *Euronews* (informatiu televisat d'Europa). Del 1994 al 1996 fou membre, elegit pel Senat, del Consell d'Administració de Ràdio i Televisió Espanyola. És membre de la Fundació Teatre Fortuny, i forma part del grup privat: Fòrum Cívica del Camp. En el llibre esmentat els autors es van fer ressò del desig que Reus i Tarragona cooperin més íntimament.

-El Servei d'Estudis de Banca Catalana va publicar l'any 1968 la monografia: *L'economia de la Regió de Tarragona*. Els autors, Ernest Lluch i Eugeni Nadal, delimiten la regió de Tarragona com una àrea rectangular, entre el mar i la segona serralada, i des de Vandellòs a Cunit.

-La Càtedra de Història Econòmica de la Facultat de Ciències Polítiques, Econòmiques y Comerciales de la Universitat de Barcelona, conjuntament amb l'Institut Municipal d'Història de la mateixa ciutat, va editar amb data 1969-1970, el treball de Josep Iglésies: *Estadística de les superfícies cultivades del Camp de Tarragona en el present segle*. Iglésies hi fixa els límits del Camp, pel costat del mar, des del coll de Balaguer, a ponent, fins a

l'ermita de Berà, a llevant; per aquest costat coincideix, doncs, amb Lluch i Nadal. En canvi, pel nord-oest, no sobrepassa la barrera natural del propi Camp, com fan Lluch i Nadal, els quals, com hem dit, incorporen a la regió el Priorat i la Conca. (Un incís: sembla que la delimitació de Lluch i Nadal serà la definitiva. L'haurà de discutir i aprovar el Parlament de Catalunya. És d'esperar que sigui durant la present legislatura i amb un bon acord.)

Obeeixen al mateix signe de creixença econòmica de les comarques de Tarragona els textos redactats l'any 1968 per a la informació de l'Avanç del Pla Comarcal, aprovat el 1971. L'Avanç fou elaborat sota la pauta del govern *desarrollista* per tal de permetre d'ubicar la refinera i per preveure la partió entre els usos industrials i els turístics. Des de l'anonimat, l'historiador i publicista tarragoní Josep M. Recasens i Comes (en donem referències en el capítol dels conferenciants), tingué cura, en bona part, de la descripció geogràfica del territori.

Com a circumstàncies objectives que coincidiren en la comarca del Camp, pel fet que els poders hi havien vist l'objecte del desig, podem qualificar:

- L'acord d'implantació de la refinera de petrolis, el 1969, i la concreció del lloc el 1971.
- La disposició del port de Tarragona i la seva aptitud per al tràfic petroquímic (ASESA 1965, ENPETROL 1975).
- La constitució de la societat *Autopistas concesionaria española*, el 1967. A partir d'aquest any es construïren els trams entre Tarragona i la Jonquera.
- La continuació de l'Autopista del Mediterrani, entre Salou i Amposta. S'emprengué l'any 1974.

Entre els causants de tal interès, cal recordar, en el camp de les idees generals de la ciència econòmica, la lleva dels economistes que havien assimilat el concepte de regió com a marc de planificació i de decisió política. Concepte que fonamentà Ramon Trias Fargas i introduí la Universitat de Barcelona, segons el qual cal promoure el desenvolupament regional, que fomenta la interdependència. (Trias, en plena dictadura, treballava pensant en les autonomies que havien de venir, i creia que sent interdependents amb la resta de la península, podríem reclamar millor a Madrid l'equilibri de la balança comercial. Pasqual Maragall, aleshores jove economista, treballava l'any 1965 a la secció d'estudis del Banc Urquijo, a les ordres de Trias Fargas.)

Sobre el que va tardar en recuperar-se l'esperit dels catalans

Per què el país hagué de tardar tants anys en recuperar

iniciatives? Per les destruccions causades per la guerra i per la repressió despòtica de la Dictadura, és clar. Però hi ha un altre factor: els homes i les dones capaços de reconstruir la cultura del país, on eren? Els de més pes intel·lectual i amb vocació i passió per servir el poble (pedagogs, pensadors, historiadors, professors, polítics, periodistes, artistes, dissenyadors), o sigui els més valuosos, havien militat en el bàndol republicà. Morts o exiliats, tots havien desaparegut. Si en restà algun, fou interdit, barrejat amb la resta depauperada, lluitant per sobreviure entre empobrits de consciència, de talent i d'atractiu; conformats i apàtics: residus de la desfeta. El pòndol anà a mans de forasters i d'elements locals del bàndol victoriós. Aquests, salvant poques excepcions, eren persones incapaces de donar la talla; sense coneixement ni esma per formular i defensar l'interès general. La sensació de postguerra és de buit, de mitjanja, de gran absència...

La tasca per refer la cultura catalana, quan aquesta començà a deixar d'estar sotmesa a càstig o extraviada, no es pogué improvisar; calien els talents i l'esforç de més d'una generació. El valer individual de les generacions perdudes s'havia forjat de molt enrere. No només en el temps de la República, que durà uns pocs anys, sinó des d'abans. L'acumulació de saber, de generositat i d'energia que havia culturitzat l'estament popular de la nació catalana fins a fer el nostre país semblant als més civilitzats, arrenca de finals del segle dinovè. Amb la derrota de 1939 s'esfumaren moltes dècades d'acció persistent. Per això les produccions catalanes de durant el primer franquisme van tardar tant en arribar. El coratge i el risc d'uns pocs no va bastar.

Pels anys seixanta, noves generacions van començar a omplir buits. Ja tenien gent al darrere. Referint-nos només a la cultura podem resumir-ho en alguns exemples del camp editorial, i d'àmbit general: les publicacions d'Edicions 62 i de l'Enciclopèdia (1970), destinades pluralment als Països Catalans. En el mateix camp s'actuà alhora en llocs concrets. Citarem només dues iniciatives sorgides a la ciutat de Tarragona: l'obra cultural del Club de Joves i la de la primera etapa de la Llibreria de la Rambla, a partir dels anys 1967 i 1968, respectivament. Poden representar les innombrables accions paral·leles, no governamentals (o sigui privades i desinteressades), que es produïren també per aquestes dates.

Organització de les Converses

Carles Calleja Xifré, coautor del llibre de què hem donat compte abans, fou, com hem dit, l'organitzador principal de les *Converses*. En acudir al governador civil

per demanar-li permís per celebrar-les, digué que ho feia en nom d'un *grupo de estudiosos especializados en historia económica i social del Campo de Tarragona*. Les *Converses de Salou* se celebraren entre agost i setembre; pel temps que si bé encara fa calor l'estiu ja declina, la claror del dia s'escurça i els hotels comencen a anar balders. Les quatre primeres, a l'hotel Salou Park; la cinquena, a les noves dependències municipals. L'organització rebé ajudes de l'ajuntament de Vila-seca i Salou i del Sindicat d'Iniciativa i Turisme de Salou. De cap altra institució pública. Tots els parlaments es feren en català. Els anys 1966 i 1968 es destinaren a les *Converses* dos dies consecutius. A la segona sessió de l'any 1966, el 29 d'agost, se celebrà un col·loqui sobre *Fonaments per a l'estudi de la Història econòmica i social de la nostra comarca*. No hem trobat dades sobre les *Converses* de 1965.

L'assistència anà creixent d'un any a l'altre. En una reunió tinguda l'1 de setembre de 1968, algú proposà uns estatuts per assegurar la continuïtat inventant el nom d'"Aula de cultura i vida de Salou". L'any següent, el 1969, el polític falangista José María Fontana Tarrats trobà cabuda entre els conferenciants, contra el voler de bona part dels organitzadors. El cicle no continuà.

Prengueren cura de l'organització de les *Converses*, com a delegats de zona, Josep Fontana i Làzaro, succeït per Cosme Saló i Ibars (Barcelona), Josep Vila Abelló (Salou), Josep M. Recasens i Comes (Tarragona), Carles Calleja i Xifré (Reus) i Josefina Cardó Soler (Valls).

Les presidí el reusenc Romà Perpinyà i Grau (1902-1991), economista format a Deusto i a Alemanya, professor de Ciències Econòmiques i Empresariales a diverses universitats, conseller del Consejo de Economía Nacional, etc. Va publicar llibres i articles sobre promoció d'empreses, política econòmica, comerç internacional, economia urbana i d'altres. L'any 1954 descobrí una fórmula, que ell anomenà *Corologia*, per xifrar les dinàmiques del comerç i la indústria i calcular els efectes que produeixen les agrupacions humanes. Era un personatge singular, amb aire de savi. El recordem en l'ambient estiuenc, a l'hotel, mitja hora abans de la sessió, quan els primers concurrents anaven arribant i conversaven en grups a la terrassa. Apareixia el professor Perpinyà embolicat en un barnús blanc. Venia de la piscina. Estadant del mateix hotel, aprofitava el lleure per prendre banys de sol i nedar una mica. Travessava prop de la gent, a distància discreta, i saludava només amb l'esguard. Al cap de poc acudia ja per presidir la sessió, tot polit, abillat de *guayabera*. L'envoltava una aurèola que el feia destacar. Era amable i senzill i tenia

la dicció precisa. També captivava de Perpinyà que se'l veiés coneixedor minuciós de la regió, tot i que estava encimbellat en el Consejo de Economía espanyol. Dues coses que semblava que no podien anar plegades. Bastants anys després, el 1982, ja en plena democràcia, la Universitat de Barcelona, a proposta de la Facultat d'Econòmiques i del departament de Geografia Humana, va premiar els seus mèrits nomenant-lo *doctor honoris causa*, coincidint la distinció amb la d'altres savis de destacat mèrit social.

Efectes

Les *Converses de Salou* van posar de manifest la comunitat d'interessos de les comarques del Camp de Tarragona en aquella època de canvis, i la necessitat que tenen els seus habitants de compartir i fer front als riscos comuns sobrevinguts. Fàbriques i establiments turístics s'estenien ràpidament sobre terrenys de conreu. S'introduïen nous usos. Va caldre fixar i mantenir l'atenció sobre la regió, mirada en conjunt, i despertar l'alerta sobre els fenòmens més crítics que desborden tota mena de partions administratives. És el cas de la contaminació i, en general, del maltractament dels recursos naturals que ocasionen les activitats industrials i el turisme massiu. Les *Converses* apuntaren devers l'objectiu final de salvar, en tant que possible, el patrimoni natural, pel bé de la salut dels presents i dels que vindran després, que han de poder continuar gaudint-ne.

Addenda

Deu anys més tard, el Congrés de Cultura Catalana fou ocasió que es repetís un fet força semblant. Està documentat en forma de fascicle en una edició de l'Ajuntament de Tarragona de l'any 1979. Ens referim als textos que formen part de les conclusions de l'Àrea d'ordenació del territori de l'esmentat congrés. Foren elaborats i redactats el 1976 i el 1977 pel "Grup de treball del Tarragonès". L'última moció es titula *Tarragonès, Baix Camp, Alt Camp i Ribera d'Ebre*. Fou aprovada prèviament a l'Aleixar per representants d'aquestes comarques el dia 17 d'abril de 1977, i tracta, com és obvi, dels problemes comuns. També aquesta vegada van concórrer-hi experts de les diverses comarques. És un altre capítol de la mateixa història. També s'hi veu la coincidència no mediatitzada en l'estudi conjunt d'un mateix territori.

Epíleg

Només per dir que últimament de coincidències com aquestes se'n produeixen cada dia sense escarafalls; i per constatar que, feliçment, quaranta anys no han passat en va.¹

Conferenciant i temari

JOSEFINA CARDÓ SOLER. Veïna de Valls. Nascuda al Vendrell, de pare vallenc. Fou professora de Geografia i Història a l'Institut Narcís Oller, de 1952 a 1987; i de llengua catalana, a partir de 1967. L'any 1983 l'Institut d'Estudis Vallencs li va publicar la tesi doctoral: *L'evolució dels conreus del Camp de Tarragona a partir del segle XVIII*. La conferència que va donar a Salou, el 28 d'agost de 1966, versà sobre *Els conreus a l'Alt Camp. Segle XVIII*.

FERRAN CASAS I MERCADÉ. Valls, 1908-1988. Llicenciat en Administració Pública. Des de 1940 va exercir l'advocacia. Va publicar *Las aparcerías y sus problemas* (1948) i *Arrendamientos sobre finca rústica* (1965). Escriptor, amb obra publicada de narració i poesia. L'Institut d'Estudis Vallencs li edità *Valls a sol i serena* (1976) i *Valls: la guerra civil* (1982), sobre història de la capital de l'Alt Camp. El 1982 rebé, amb caràcter pòstum, el *Títol d'Honor de Valls*. En el cicle de Salou, el 6 de setembre de 1969, parlà sobre *Els contractes de conreu vigents al Camp de Tarragona*.

JOSEP FONTANA I LÁZARO. Barcelona, 1931. Historiador, deixeble de Jaume Vicens i Vives i de Pierre Vilar. Professor emèrit d'Història, de la Universitat de Barcelona. Ha estudiat especialment la transició de l'Antic Règim al Capitalisme i també el franquisme. Té innumerable publicacions. Entre les darreres, *La història després del fi de la història*. Conferència a Salou, el 28 d'agost de 1966: *Notes sobre la desamortització i referències a les del Camp de Tarragona*.

JOSÉ MARIA FONTANA TARRATS. REUS, 1911 - Sanxenjo (Pontevedra), 1984. Exercí de polític a la província de Tarragona, a Granada i a Madrid. De 1957 a 1970 fou secretari general de la Cambra de Comerç de Madrid. El 1963 va publicar l'estudi on proposa la creació del *Plan Tarragona*, per al creixement agrari. L'any 1968 li fou atorgat el Premio Nacional de Literatura "Francisco Franco" per l'assaig: *Abel en tierra de Caín. El separatismo y el problema agrario, hoy*. També va publicar sobre història de Reus i dels catalans, política econòmica, i altres temes. Conferència a Salou, el 28 agost de 1966: *Estructures bàsiques tarragonines*.

EUFEMIA FORT I COGUL. La Selva del Camp, 1908 - Barcelona, 1979. Erudit. Un carrer de la seva vila natal porta el seu nom. Té un gran nombre de publicacions sobre història, geografia, arts artesanals, costumari, llegendes i altres. Moltes d'elles localitzades a la Selva del Camp, Santes Creus, Paret Delgada, Vilallonga del Camp, Siurana de Prades, Poblet, el coll de Balaguer, etc. Fou un gran conxeador del Camp de Tarragona. Conferència de Salou, el 26 agost 1967: *La desamortització de les propietats del monestir de Santes Creus*.

JOSEP MARIA GUIX SUGRANYES. Va néixer a Barcelona l'any 1911, de pares reusencs. Traspassà el 1993. Jurista, historiador i periodista. Fou secretari de la Cambra de la Propietat Urbana de Reus. Va publicar sobre el règim jurídic de la vila de Reus a l'edat mitjana i sobre molts altres temes. A Reus -abans de la guerra civil- va dirigir els periòdics *Diari de Reus* i *Avui* i -de 1958 a 1963- la revista *Urbs*. Va realitzar programes de divulgació cultural per radiofonia. L'any 1987 fou nomenat Fill Adoptiu de Reus. Conferència de Salou, el 6 de setembre de 1969: *Ordinacions de Mas Calvè*.

JOSEP IGLÉSIES I FORT. REUS, 1902 - Barcelona, 1986. Autor de llibres i articles, sobre geografia, biografia, crítica... Narrador d'històries i llegendes. Conferenciant, dibuixant, acadèmic i polític. Impulsor dels estudis comarcals, en especial de la Catalunya Nova. Es va ocupar també de demografia, història i del seu temps, i de toponímia. Dedicà una atenció especial a la Conca de Barberà. És autor d'itineraris d'excursionisme (junt amb Joaquim Santasusagna i amb Ramon Amigó), publicats els anys 1929, 1934 i 1960. Col·laborà molt efectivament en la divisió comarcal, aprovada el 1937 per la Generalitat republicana. Conferència de Salou, el 31 d'agost de 1968: *Moviment estadístic dels cultius agrícoles de les comarques tarragonines en el curs del present segle*. El públic escoltà amb atenció especial el conferenciant, en consideració als seus coneixements tan extensos, i recordant les discussions que tingué amb Antoni Rovira i Virgili en el temps de la República, quan tots dos van participar en la proposta de la divisió territorial de Catalunya.

ERNEST LLUCH I MARTÍN. Vilassar de Mar (Barcelona), 1937- Barcelona 2000. Economista i polític. Destacat membre del psc-psoe, va ser diputat al Congrés (1977-1989) i ministre de Sanitat i Consum (1982-1986). Rector de la Universitat Menéndez i Pelayo (1990-1995). Morí assassinat per ETA. Autor d'obres com *El pensament econòmic a Catalunya* (1973), *La via valenciana* (1976), *Agronomia i fisiocràcia en España* (1985) i *La Catalunya vençuda del segle XVIII* (1996). També és autor, en col·laboració, d'estudis d'economia per a Banca Catalana; entre d'altres, *L'economia del Baix Ebre* (1967); *L'economia de la regió de*

Tarragona (1968), citat abans; *Els preus de terrenys industrials a Catalunya* (1969), i *La regió fruitera de Lleida* (1970). Conferència de Salou, el 26 d'agost de 1967: *L'evolució del turisme a la Costa Daurada i el seu finançament. Afinitats i disparitats amb el de la Costa Brava*.

JOSEP MOLTÓ I MUNILL. Enginyer industrial. Fou Director de la factoria ASES (Asfaltos Españoles, SA). Conferència a Salou, el 31 d'agost de 1968: *La indústria petroquímica a Tarragona*.

JOSEP MONMANY I LAURIN. Montblanc, 1905 - Tarragona, 1985. Funcionari de banca, procurador dels tribunals, publicista i estudiós sobre temes locals. Autor de "Projecció futura de la Conca de Barberà", article publicat l'any 1983 a l'*Aplec de treballs* del Centre d'Estudis d'aquesta comarca. Col·laborà amb Ernest Lluch i Eugeni Nadal pel servei d'estudis de Banca Catalana. Premiat a les Festes itinerants Pompeu Fabra celebrades a Montblanc el setembre de 1970. Conferència a Salou, el 31 d'agost de 1968: *Actualitat econòmica i social de la Conca de Barberà*.

RAMON MUNTANYOLA LLORACH. L'Espluga de Francolí, 1917 - Barcelona, 1973. Eclesiàstic i poeta. Fill adoptiu de Salou. Bona part dels seus poemes estan inspirats en llocs de les comarques del Camp i de la Conca. Entre les seves publicacions hi ha l'*Antologia de poesia reusenca*, de 1959, i la biografia *Vidal i Barraquer, cardenal de la pau*, de 1970. En morir li reteren homenatge literari, entre d'altres, Xavier Amorós, Eufemià Fort, Miquel Coll i Alentorn, Albert Manent, Josep Massot, Jordi Morant i Francesc Roig i Queral. En arribar a Salou com a rector de la parròquia promogué l'estudi *El turisme a Salou. Planificació Pastoral*, que dirigí el doctor en ciències socials Rogeli Duocastella, de l'ISPA (Institut de Sociologia i Pastoral Aplicades). L'estudi està datat l'any 1967 i valgué com a model d'aplicació del coneixement científic davant els problemes complexos. En aquest cas, els del col·lectiu salouenc. Conferència a Salou, el 6 de setembre de 1969: *Sobre els problemes pastorals a Salou*.

ANTONI PLADEVALL I FONT. Taradell, 1934. Eclesiàstic i historiador. Membre de l'Institut d'Estudis Catalans i de diverses acadèmies. Ha estat director general de Patrimoni Cultural i cap de la Secció d'Inventari del Servei del Patrimoni Arquitectònic. Ha dictat cursos sobre l'època medieval i l'art romànic i ha comissariat diverses exposicions sobre aquest tema. Autor, entre altres obres, de *Les Guillerries i Els monestirs catalans*, ha dirigit l'edició de la monumental *Catalunya romànica* i de *L'art gòtic a Catalunya*. La Diputació de Barcelona posà el nom d'aquest savi a la biblioteca pública de la seva vila natal. Conferència a Salou, el 26 d'agost de 1967: *Intent de restauració de Tarragona i el seu Camp, a finals del segle XI*.

JOSEP M. RECASENS I COMES. Tarragona, 1918. Primer alcalde, de l'actual període democràtic, de Tarragona. Historiador i publicista. Autor de *La ciutat de Tarragona* i de moltes altres obres sobre temes del Camp. Autor d'articles de l'*Enciclopèdia Catalana* concernents al mateix espai geogràfic. Des de la seva condició d'estudiós i des del càrrec públic pel què fou elegit, ha fet valuoses aportacions per a l'exploració, protecció i difusió del patrimoni arqueològic. Redactor, en els anys 1976 i 1977, de ponències del Grup de Treball del Tarragonès, del Congrés de Cultura Catalana, que s'ocupà de l'ordenació del territori del Camp. Conferències a Salou, el 28 agost 1966: *Com es formà la burgesia al Camp de Tarragona?*; el 26 agost 1967: *Un aspecte de l'economia agrària de les comarques tarragonines el segle XVIII: els delmes i les primícies*.

SALVADOR VILASECA ANGUERA. REUS, 1896 - 1975. Metge i prehistoriador. Fou comissari provincial d'excavacions, a més de membre de l'extint Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, que arribà a presidir, i de diverses acadèmies i entitats científiques i culturals. Autor de nombrosos llibres i articles de prehistòria i d'història de la sanitat. Fundà i dirigí el Museu Municipal de Reus i l'Associació d'Estudis Reusencs; l'actual Museu Arqueològic de la ciutat porta el seu nom. Les exploracions i recerques li van donar un coneixement extens i profund de les comarques, especialment del Camp de Tarragona, el Priorat i la Conca de Barberà. Conferència a Salou, el 31 d'agost de 1961: *Poblament primitiu al cap de Salou*.

¹ Agraïments: Museu de Valls, Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, Biblioteca-Hemeroteca Municipal de Tarragona i Ajuntament de Reus.

PERPINYÀ, VILASECA I ALTRES PARTICIPANTS EN LES CONVERSES DE SALOU DE 1968.
FOTO: ARXIU IMMR

Al'arxiu de l'Institut Municipal de Museus (IMMR) es conserven diversos documents que ens informen sobre l'amistat mantinguda per dos reusencs il·lustres i internacionalment reconeguts, l'economista i humanista Romà Perpinyà Grau (1902-1991) i el metge i prehistoriador Salvador Vilaseca Anguera (1896-1975), amb el Museu de Reus com a nexa comú de relació. El primer és una carta de Romà Perpinyà a Enric Aguadé, aleshores president de la Junta de Museus de Reus, datada a Madrid el 27 de novembre de 1946, dotze dies després d'haver dictat una conferència sobre "Renta nacional y política económica" a la Cambra de Comerç de Reus.¹ El text és escrit a màquina, amb uns quants retocs o correccions a mà, sobre dues quartilles impreses amb l'escut oficial franquista i la referència al seu càrrec de conseller del Consejo de Economía Nacional:

Mi querido amigo: Poco pude sospechar de la calidad y la importancia arqueológica y artística de nuestro Museo Prim-Rull: lo ibérico, el efebo romano [una escultura de marbre del déu Bacus que s'havia trobat feia poc a Riudoms], la cerámica de reflejos metálicos, los primitivos, nuestra imaginería y su bello cromatismo, los documentos gremiales, los diplomas antiguos desde el siglo XII y la serie larga y al parecer muy completa de Archivo desde el siglo XIV, etc. etc., amén de la naciente pinacoteca encabezada por nuestros Fortuny, Galofre, Tapiró y Llobera. / Por esta razón, admiro de nuestra Zona de civilizaciones, sin recordar entonces dónde, me vino al pensamiento la regla o ley histórica, descubierta y dicha por Platón en su Politeia "Sólo en las llanuras se desarrolla una cultura más excelsa". Y esto, digo, no solamente porque suelen tener mayor riqueza en alimentos, sino porque con mayor población desarrollan industrias, son mercados y a la vez, centros de convergencia y de expansión, con intercambio de hombres, ideas y mercancías, dando lugar a naturales y más permanentes acumulaciones de riqueza, y con ella, posible desarrollo de las apetencias innatas humanas del

ROMÀ PERPINYÀ I EL MUSEU DE REUS

JAUME MASSÓ CARBALLIDO
Director del MASV

saber y del cultivo de la belleza. La Academia y el Liceo de Aristóteles y de Platón, en los valles de olivos y de frutales de las vegas cercanas a Atenas, del Pedión o Ática, y la de Eleusis, son la muestra clásica de ello. / Esto ha de ser acicate para nosotros reusenses, que tenemos paisajes áticos, de olivos, viñas y frutales; y nos gusta conversar por los "caminals" bordeados de plátanos, acacias, avellanos, adelfas, flores y frutos en sazón de junio a diciembre. ¡Ah! quizás esto me dé la explicación de que a pesar de la orientación profesional que escogí dirigida aparentemente sólo a los problemas de prosperidad material de los pueblos, tenga una tendencia más universal y humana, igualmente necesaria, completando el estudio de las necesidades corporales con las multiformes del espíritu... ¿Serán mis años mozos entre los cantos de "plegar avellanes" y de "vermar"; mis preguntas a mi padre de día sobre agricultura y en las noches cálidas estivales sobre el insondable cielo estrellado? O ¿aquella invencible pereza en estudiar, bajo la sombra del jardín, distraído por la brisa de sus copas y los "piulets" y vida por mí descubierta en la paz y alegría de los pájaros que mantenían mi aliento? / Me doy cuenta de que sin mi visita al Museo, no hubiera evocado estos recuerdos ni me hubieran venido nunca estos pensamientos. Hay muchos reusenses que habrán experimentado iguales influencias y hoy nuestra juventud puede también gozarlas. El Museo, estoy seguro, encaminará estas predisposiciones y a jóvenes y adultos les hará intensificar su cultura ahondando y sistematizando a la vez emociones a unos y pensamientos profundos y universales a otros de mente más recia. Con ello lograremos la síntesis entre el ímpetu agrario, comercial e industrial de nuestra ciudad y la sabiduría y serenidad que sólo da el cultivo del espíritu. / A Vd. dirijo esta carta, como presidente de la Junta de Museos; mas, cuanto digo, es lo que en mi visita no pude expresarles a todos cuantos me acompañaron, ni tampoco a todos cuantos, secundando la iniciativa y donativo de Rull [el notari Pere Rull va llegar la seva casa modernista perquè s'hi instal·lés un museu municipal] y aportando a su vez iniciativas y colaboraciones materiales y espirituales, están haciendo posible este reencuentro del alma reusense, presagio de frutos aún más copiosos que los de nuestro Campo tarraconense. Adjetivo éste que, como reusense, tengo por propio, con sano orgullo porque nuestra antigua cultura y civilización hizo unos todos los moradores del Campo. Y añadido esto —a pesar de las celosas recriminaciones de inoportunidad

que pueda suscitar— porque sólo con este espíritu romano y ecuménico es cómo la cultura puede prender, desarrollarse, profundizar y expansionarse, afirmando en fin de cuentas la propia personalidad, individual y ciudadana. Bastaría leer a Isócrates, cuando habla de Atenas en relación con la Hélade, para no dudar de ello. / Reus con su Museo, realiza una exposición permanente de las semillas y frutos seleccionados en sus diversos períodos de civilización y cultura. ¡Que este acervo de la tradición milenaria reusense, ibérica, foceo-griega?, romana, árabe?, medieval de expansión mediterránea y de los períodos modernos, sea fuente bien bebida y crecimiento lozano, que sepan dar todos los actuales maestros que en Reus hay y los que sucesivamente se formen a nuestras generaciones de juventud! / Así, el Museo, no será un rincón de la ciudad, sino la llama que alimente toda su vida; la verdadera “llar” para todo reusense. / Y pongo punto a mis evocaciones y sugerencias —de un modesto y simple amante de la belleza y de la cultura—, por aquellas dos horas y media de inefable placer espiritual que todos ustedes me proporcionaron. A Vd. y a todos mil gracias. / Con los más cordiales recuerdos y saludos de paisano, para Vd., para quienes estaban presentes y para el Dr. Vilaseca, que por su ausencia no pudo estar con nosotros, sabe puede disponer como guste de su affmo. amigo, / [signatura] / R. Perpiñá Grau.

Amb motiu de la mort de Perpinyà es van publicar diversos articles necrològics a la premsa local i nacional. L'economista Alfons Almendros, a les planes de l'Avui (27-VII-91), recordava “una característica de Romà Perpinyà ben poc usual entre els economistes: el seu coneixement de les llengües clàssiques”, i explicava que “aquesta capacitat li va permetre entrar en l'anàlisi dels fets de significació econòmica continguts en obres com ara les de Sèneca. Per aquesta via, les seves reflexions prenen de vegades una dimensió de classicisme que ha fet que sigui l'únic economista amb una obra mencionada, com a referència explicativa, dins un text tan poc econòmic com és la Bíblia de Montserrat”. El seu col·lega Agustí Segarra, al *Diari de Tarragona* (13-VIII-91), ressaltava —entre altres aspectes— que Perpinyà “entén l'economia com una ciència social relacionada amb altres disciplines com ara la geografia, la demografia i fins i tot la filosofia —sempre deia que, en la seva llicenciatura a Deusto, estudiant economia sense adonar-se'n havia après filosofia—. Unes apreciacions, aquestes, que veiem plenament confirmades en la carta que he transcrit.

Perpinyà i Vilaseca es van retrobar a Salou el 31 d'agost de 1968, arran de la celebració de les quartes “Converses sobre la història econòmica i social del

Camp de Tarragona”.² Perpinyà, que dirigia aquella edició de les *Converses*, va convidar Vilaseca a dictar una ponència sobre la població primitiva del cap de Salou. Poc després, Perpinyà va trametre a Vilaseca dues fotografies en què apareixen molts dels congressistes al jardí de l'Hotel Salou Park, en una de les quals els podem veure l'un al costat de l'altre. A més de Perpinyà i Vilaseca hi apareixen, de dreta a esquerra, l'artista tarragoní Enric Baixeras; l'economista reusenc Carles Calleja (un dels principals promotors de les *Converses de Salou*); la professora Maria Antònia Ferrer; l'historiador tarragoní Josep Maria Recasens; el geògraf reusenc Josep Iglésies (gairebé tapat) i la seva esposa Maria Fontserè, i la historiadora valença Josefina Cardó.

Uns quants mesos després, el 18 de desembre d'aquell mateix 1968, una carta de Perpiñá a Vilaseca —tramesa també des de Madrid, però aquesta vegada personal i redactada a mà— demostra que l'economista reusenc encara tenia ben present el Museu de Reus i que es preocupava per enriquir-lo:

Benvolgut Salvador, / Al rebre la vostra tarja, acaba[va] d'estar en la Calcografia Nacional on he vist una col·lecció de gravats d'en Fortuny recentment adquirides les planxes de França. / Jo crec que per al Museu de Reus us en farien les còpies sense cobrar o bé molt menys de les 1.500 – 1.600 [pesetes] de cadascun als clients particulars. Deuen ésser a l'entorn de dotzena i mitja: figures, Marroc, carrers, paisatge. Valdria la pena de tenir-los al nostre museu. / Repeteixo, bon Nadal i abraçades del teu anyós [sic] mes novell amic, / Romà [signat].

No em consta, però, que el Museu de Reus arribés a adquirir la col·lecció de gravats esmentada.³

¹ Perpinyà va visitar el Museu Municipal el dia 16 i va signar en el llibre d'honor, tot escrivint “Plató digué que sols en les planures es desenrotllaren les grans cultures. Avui n'he fet una nova constatació al visitar per primera volta el naixent museu de la meua ciutat natal” (arxiu de l'IMMR).

² Vegeu, en aquest mateix número, l'article d'Enric Baixeras. Entre la documentació de Salvador Vilaseca conservada a l'IMMR hi ha els programes impresos de les Segones, Terceres, Quartes i Cinquenes *Converses de Salou*, a més de tres fotografies dels assistents a les edicions de 1968 i 1969, dues targetes de visita de Romà Perpinyà (signades), un díptic del restaurant Mirador Jaume I, etc.

³ A l'arxiu de correspondència de Salvador Vilaseca hi ha una carta més de Romà Perpinyà (datada a Madrid el 24 de març de 1972), així com diverses felicitacions de Nadal (1968, 1972 i sense data) i una targeta d'agraïment pel condol rebut arran de la mort de la mare de l'economista (maig de 1972).

MARINA, 1897

BALDOMER GALOFRE

MIREIA MASIP

Llicenciada en Història per la URV, i actualment treballa a l'Hemeroteca i Centre de Documentació del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Tarragona. És membre de la Junta de Govern de l'IMMR.

Ha sigut difícil poder escollir un racó del Museu que per a mi destaqués més que un altre, ja que tant el Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca com el d'Art i Història estan plens d'objectes singulars que ens acosten a la història de la nostra ciutat i la comarca.

Totes les peces, siguin de l'època que siguin, tenen el seu valor tant històric com únic per ajudar-nos a comprendre com era el nostre entorn en èpoques anteriors.

Finalment, m'he decantat per un obra que es pot contemplar al Museu d'Art i Història, a l'exposició dedicada a *Fortuny i els artistes reusencs del segle XIX*.

Quan hi aneu, abans de dirigir-vos directament a les obres dels artistes reusencs del segle XIX, jo us aconsellaria que us aturésiu a donar una ullada al retaule major de la prioral, ja que és una de les obres més destacades de la imatgeria religiosa catalana dels segles XVI i XVII. Seguidament, accedim a la sala dedicada als artistes del segle XIX on es troba una de les col·leccions amb més rellevància del museu. És al final d'aquesta sala on podreu comprovar com els vostres ulls es dirigeixen ràpidament cap a la *Marina*, pintada per Baldomer Galofre.

Això no succeeix tan sols per la seva situació privilegiada al centre de la sala, sinó pel sentiment de calma i benestar que transmet en contemplar-la. Hi veiem una marina de la costa catalana pintada a l'època de les seves estades a Platja d'Aro, on es va dedicar a pintar el paisatge català després de molt de temps sense fer-ho.

La va pintar amb gran naturalisme i amb la utilització de colors que li donen una gran delicadesa i l'envolten d'una aura poètica, que ens provocarà que l'anem recordant al llarg dels dies.

FOTO: F. X. CABRERO / IMMR.

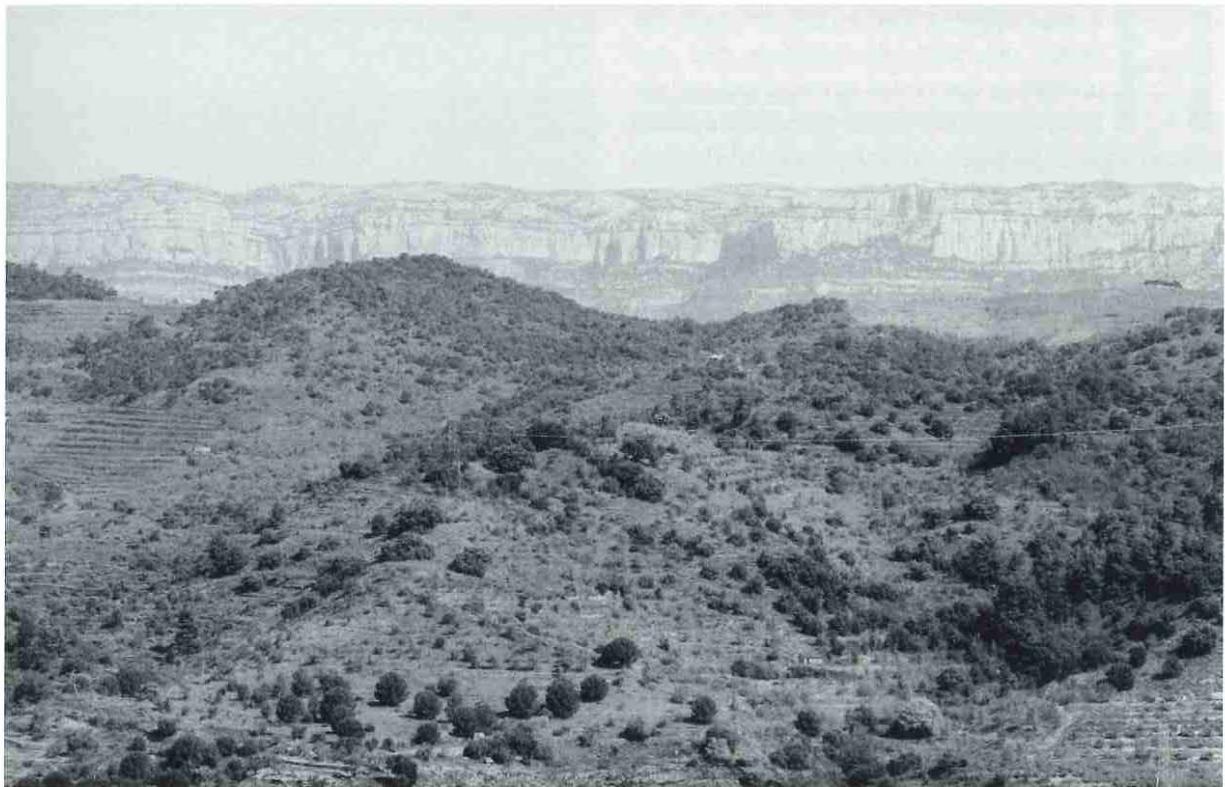
MIREIA MASIP DAVANT DE LA MARINA DE GALOFRE, AL MUSEU D'ART I HISTÒRIA.

PATRIMONI I TERRITORI. EL MUSEU MÉS ENLLÀ DELS MURS

ANNA FIGUERAS

Directora del Pla d'Interpretació de la Cultura del Vi
del Consell Comarcal del Priorat

INFORMATIU MUSEUS 16

LA SERRALADA DE MONTSANT PRESIDEIX LA COMARCA DEL PRIORAT. FOTO: ANDREU PUIG / EL PUNT.

Cada cop més, el sector turístic té la necessitat de generar propostes atractives i troba en el patrimoni cultural un reclam per atraure visitants. Aquest procés crea una forta competència d'activitats de cultura, oci i espectacle i fa desaparèixer la frontera que tradicionalment ha dividit el sector turístic del cultural.

A causa d'aquesta competència i de la multiplicació de models dedicats a la conservació i la difusió, els museus es troben actualment en procés de revisió. Més enllà d'omplir sales d'exposició d'objectes curiosos, entreteniment de turistes desvagats en dies de pluja, els museus han de continuar essent institucions dinàmiques

que descobreixen, conserven i divulguen el patrimoni d'un territori, tot assumint un ús i un compromís social. La salut i la vitalitat dels museus dependrà, en part, de la seva capacitat de canvi per cobrir la demanda dels nous usuaris: un nou turisme de qualitat que no es conforma amb els tòpics i la superficialitat, que exigeix coneixement i possibilitat de triar. Així, alhora que sorgeix un turisme actiu, que aposta per l'enriquiment personal i es mou per interessos culturals, el patrimoni deixa de ser un suposat obstacle per al progrés o una càrrega econòmica per a l'administració per esdevenir un factor capaç d'incidir en el desenvolupament econòmic, social i cultural d'un territori.

Amb aquestes premisses i entenent sempre el museu com un espai obert a un territori, des del Priorat s'està treballant en l'elaboració d'un Pla d'Interpretació del Patrimoni tematitzat en allò que més caracteritza i singularitza la comarca: el vi.

El Pla d'Interpretació del Patrimoni de la Cultura del Vi, impulsat pel Consell Comarcal des del Consorci per al Desenvolupament del Priorat i amb la col·laboració de les dues denominacions d'origen vitivinícoles de la zona –la DOQ Priorat i la DO Montsant–, també compta amb el suport de l'Ajuntament de Reus des que el novembre del 2003 es va signar un conveni per ajudar a fer realitat aquest projecte. El Pla té la voluntat de contribuir a la construcció d'un model de desenvolupament museísticoterritorial que ofereixi elements d'identitat i de coneixement del passat a la població local i generi alhora pautes d'informació per als visitants forans i per als cada cop més nombrosos aficionats al turisme enològic.

En una societat globalitzada, es fa necessària una marca que identifiqui i singularitzi. Per aquesta raó el Priorat ha escollit la cultura del vi com a eix aglutinador del seu model de desenvolupament. Efectivament, el vi és avui un motor econòmic, impulsor al mateix temps de tot un seguit d'iniciatives que en pocs anys convertiran la comarca en una destinació turística molt atractiva.

El Priorat és un territori dotat d'una forta personalitat, amb passat lligat sobretot als esdeveniments i les vicissituds del sector vitivinícola. Aquesta activitat ha contribuït de forma decisiva a modelar-ne el paisatge. En aquest sentit, avui el paisatge esdevé suport de la història: cabanes, marges, terrasses, costers... pobles sencers esdevenen béns culturals disposats a ser museïtzats. Són, en definitiva, objectes sense vitrina que s'han de presentar i contextualitzar en el temps. Dotar el Priorat d'eines d'interpretació d'aquest patrimoni per fer-lo evident als ulls d'aquells que s'interessen a conèixer la idiosincràsia del territori i la manera de fer i ser de la seva gent forma part dels objectius del museu-territori.

Però abans de comunicar i difondre, cal portar a terme tasques de recerca científica al voltant d'allò que volem

explicar, en aquest cas la "cultura del vi", essència del discurs museogràfic. Entenent que la cultura és aquella totalitat complexa que inclou el coneixement, les creences, la moral, les formes de viure, etc., del passat i del present. Al Priorat, l'organització del treball, les relacions socials, l'oci i els costums han girat al voltant del món del vi i formen part d'aquesta cultura que existirà en la mesura que siguem capaços de conèixer-la.

Un factor important a tenir en compte és la preservació del propi espai a museïtzar. En aquest sentit, des del Consell Comarcal s'ha impulsat la redacció d'una Carta del paisatge on s'estableixen les directrius principals per tal de conservar aquest patrimoni, reduir els processos de degradació, millorar l'ordenació i garantir la sostenibilitat del territori.

La finalitat última de tot pla d'interpretació és poder comunicar els coneixements obtinguts mitjançant la recerca i aplicats a un patrimoni dignament conservat. Per això és necessària la planificació d'una xarxa d'equipaments i espais que, ben condicionats, formin part del museu-territori de la comarca. Com a primer pas, des del Consorci i a través dels programes de cooperació, s'estan dissenyant estratègies de promoció i comunicació –com ara la creació de rutes autoguiades i de publicacions de suport– perquè el visitant pugui accedir als recursos *in situ* tot contextualitzant-los en el passat i el present. La iniciativa, a més d'informar el visitant, permet que sigui partícip del territori i que visqui una experiència de primera mà única i emotiva. Es vol informar i al mateix temps emocionar.

La planificació d'equipaments i dels recursos patrimonials es concep com un tot, des d'una visió integral del conjunt d'aquells aspectes que conformen la cultura del vi, en què el paisatge no només té un valor estètic sinó que és un actiu patrimonial i cultural. Les accions van encaminades a preservar, adequar i revaloritzar els testimonis del passat. Així doncs, el museu-territori vol anar més enllà d'uns murs amb la voluntat d'aconseguir fer evident al públic allò que tenen en comú el patrimoni i el vi de la zona: l'excepció i l'emoció.

PRIORAT: 10 ANYS D'ACTIVITAT CULTURAL

SABÍ PERIS

Director de l'Arxiu Comarcal de Reus

FA DEU ANYS ES VA CELEBRAR EL 8^è CENTENARI DE SCALA DEI. FOTO: ANDREU PUIG / EL PUNT.

Voldria fer un breu repàs dels esdeveniments culturals que hi ha hagut a la comarca del Priorat, durant aquests darrers deu anys, sense pretendre ser exhaustiu, ja que ni l'espai ni el temps ens ho permeten. Agraïxo, per endavant, a la revista del Museu i als seus realitzadors, la possibilitat que m'han donat de fer-ho.

No entrarem en el tema bibliogràfic, hemerogràfic ni museístic, que deixem per a una altra ocasió, però sí que vull fer un breu apunt. No cal dir que en el terreny bibliogràfic hi ha hagut, últimament, un notable increment de publicacions, que ens mostren les inquietuds culturals de la comarca prioratina en aquests darrers anys, ja que, en aquest moment, el tema de la comarca del Priorat fa la puja, i no ho hem de deixar perdre. Referent a l'edició de revistes, tot i que hi ha hagut una sèrie de capçaleres que han deixat d'editar-se, en algunes poblacions n'han aparegut de noves, que han pres el relleu a les anteriors; mantenir

la periodicitat d'edició d'una revista requereix un gran esforç, en molts aspectes. En el camp museístic crec que cal consolidar i millorar els museus ja existents i també valorar i estudiar les iniciatives i propostes que en l'àmbit local i comarcal hi ha hagut.

Enguany fa deu anys que vam celebrar el **8è Centenari de la Cartoixa de Scala-Dei**; durant un any es van realitzar una sèrie d'actes commemoratius, amb un ampli ventall d'activitats: conferències, exposicions, mostra gastronòmica i vinícola, i també amb esdeveniments religiosos, culturals, polítics... Tots aquests actes es van fer amb àmplia participació, organització i assistència, i amb voluntat integradora de tota la comarca, entorn del seu eix històricament més representatiu, la Cartoixa de Scala-Dei.

Dos anys més tard, el 1996, durant els dies 21-23 de setembre, va tenir lloc el **Congrés Internacional. Scala-Dei primera Cartoixa de la península Ibèrica i l'orde**

cartoixà, que va aplegar ponents i comunicants de diverses nacionalitats i continents, amb la participació de prop d'un centenar de congressistes. Les actes de dit Congrés Internacional es van publicar l'any 1999 en un voluminós llibre, dins de la col·lecció *Analecta Cartusiana*, fruit de tots aquests esforços.

Crec que aquests fets van representar un impuls en molts aspectes i també en la recuperació del patrimoni que representa la Cartoixa de Scala-Dei per a la Comarca del Priorat. Un dels fets més significatiu va ser el retorn de la imatge de la Mare de Déu —que es trobava a la Chartreuse de Tarragona— a la Cartoixa de Scala-Dei.

Un altre esdeveniment cultural, que hem de destacar, va ser el **I Congrés del Priorat**, que es va celebrar els dies 13–15 de desembre de 1996, a Gratallops, amb una gran participació i assistència de congressistes.

També hem de tenir present la tasca realitzada pel **Centre d'Estudis Falsetans**, en les quatre seccions: la d'Història, creada l'any 1998, ha editat quatre volums d'Estudis Prioratins, de caràcter miscel·lani; la de Festes populars, amb la celebració de l'encamisada, Sant Blai...; la d'Excursionisme i la de Fotografia. Així com també les activitats realitzades pel **Centre d'Estudis Priorat**, com són l'exposició fotogràfica, l'Agrupament de Corals i l'Agrupament de grallers.

Una altra tasca, molt remarcable, és la realització de **l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya**, que a la comarca del Priorat ha portat a terme Carrutxa, a través d'ajuts, beques i encàrrecs. Els materials de dit inventari es troben al Centre de Promoció de la Cultura Popular Tradicional Catalana, a Barcelona; també queda una còpia a la comarca per a la consulta dels investigadors, en els seus treballs de recerca. Basant-se en els materials de dit inventari ja s'han fet algunes publicacions; la temàtica de la documentació inventariada abasta, entre d'altres, l'arquitectura rústica, folklore oral, mineria, vi, festes...

També hem de tenir en compte l'obertura d'un **Centre de Documentació**, per Carrutxa, al poble de Bellmunt, amb la col·laboració de l'Ajuntament, que ha posat la infraestructura, i en relació amb el Museu de dita població, per tal d'impulsar el treball de recerca històrica sobre les mines, que a base d'ajuts es poden portar a terme els diferents projectes, com són la localització i digitalització de fotografies, formació d'una biblioteca, exposicions; tot això orientat cap a la recuperació del patrimoni etnològic.

ACTES DEL 8e CENTENARI DE SACALA DEI. FOTO: NIEPCE.

Un altre fet és la recent creació del **Parc Natural de la Serra del Montsant**, amb el qual s'obren nous camps de recerca, com podem veure amb la realització d'estudis sobre fauna, flora, alguns dels quals ja s'estan portant a terme, com són el dels peixos, la qualitat de les aigües, la valoració per a la introducció de la llúdriga, etc. També cal referir-se a un altre camp obert per dit Parc, com és la formació d'un **Centre de Documentació**, que ja aplega documentació que, a escala de poblacions o a escala general, està relacionada amb el Parc Natural i la Comarca. També es pensa recollir a través dels municipis i del Consell Comarcal aquella documentació que s'hagi generat al llarg dels anys. Tota la informació recollida es troba a la seu del Parc Natural del Montsant, a La Morera.

No volem deixar d'esmentar la **Setmana Cultural** que anualment celebra el poble del Molar i els **Jocs Florals** que també anualment es fan a la població de Torroja.

Vull fer també un petit esment dels **Programes de Festa Major**, de cada vegada n'hi ha més, són més gruixuts i amb més textos sobre història, natura, tradicions, poesies... i també fotografies. Per als pobles, que no tenen cap revista, és un bon motiu o excusa per donar a conèixer una sèrie d'aspectes sobre la població i la seva gent.

I no vull acabar sense referir-me a la pròxima inauguració de l'**Arxiu Comarcal del Priorat**, llargament esperat, que representa un important equipament cultural de futur per a la conservació, consolidació, recuperació i ampliació, sense deixar de banda la divulgació i difusió, en tots els àmbits del Patrimoni Documental de la Comarca del Priorat.

NO JUBILEM LA MEMÒRIA

NO JUBILEM LA MEMÒRIA
Associació cultural del Priorat

L'associació No Jubilem la Memòria neix al Priorat, al poble de Marçà, encara no fa un parell d'anys. La integrem veïns de la comarca del Priorat amb un objectiu comú: la recuperació de la memòria històrica relacionada amb la Segona República i la guerra civil espanyola. Això sí, inicialment i des de la nostra fundació, el treball que hem portat a terme s'ha centrat en l'estudi de la presència de les Brigades Internacionals al Priorat, on es van estar mesos preparant l'ofensiva republicana de l'Ebre i on van celebrar la seva última desfilada militar abans del cèlebre comiat popular de novembre de 1938 a Barcelona. Tot i que no hem nascut només com una entitat dedicada a la investigació de les Brigades Internacionals, el cert és que el treball iniciat pot portar-nos anys de dedicació. És fàcil d'entendre. En la nostra recerca de la memòria històrica, hem descobert i hem tret a la llum més d'un centenar de fotografies inèdites de la guerra civil i dels brigadistes internacionals a la comarca del Priorat. Algunes d'aquestes imatges ja s'han pogut veure en un parell d'ocasions a Marçà i aquest estiu s'exposaran a Falset i a la Torre de Fontaubella. Bàsicament, es tracta de fotografies trobades en arxius d'Amèrica del Nord i que, en bona mesura, retraten la vida quotidiana dels soldats de la XV Brigada (majoritàriament, de parla anglesa) i les relacions que mantenien amb la població catalana. Per exemple, en algunes d'aquestes fotos s'hi veuen soldats negres ajudant en els treballs de la vinya. Una de les sorpreses més grates d'aquesta recerca en arxius de mig món ha estat poder mostrar contactes fotogràfics mai no vistos de Falset, Marçà, la Torre de Fontaubella o les Masies (l'Espluga de Francolí) d'un dels millors fotògrafs de tots els temps: el nord-americà Robert Capa. La recerca d'imatges encara és oberta i, de fet, podem anunciar que n'estem trobant encara moltes més i que, en alguns casos, es tracta de negatius que ni tan sols mai no han estat passats a paper.

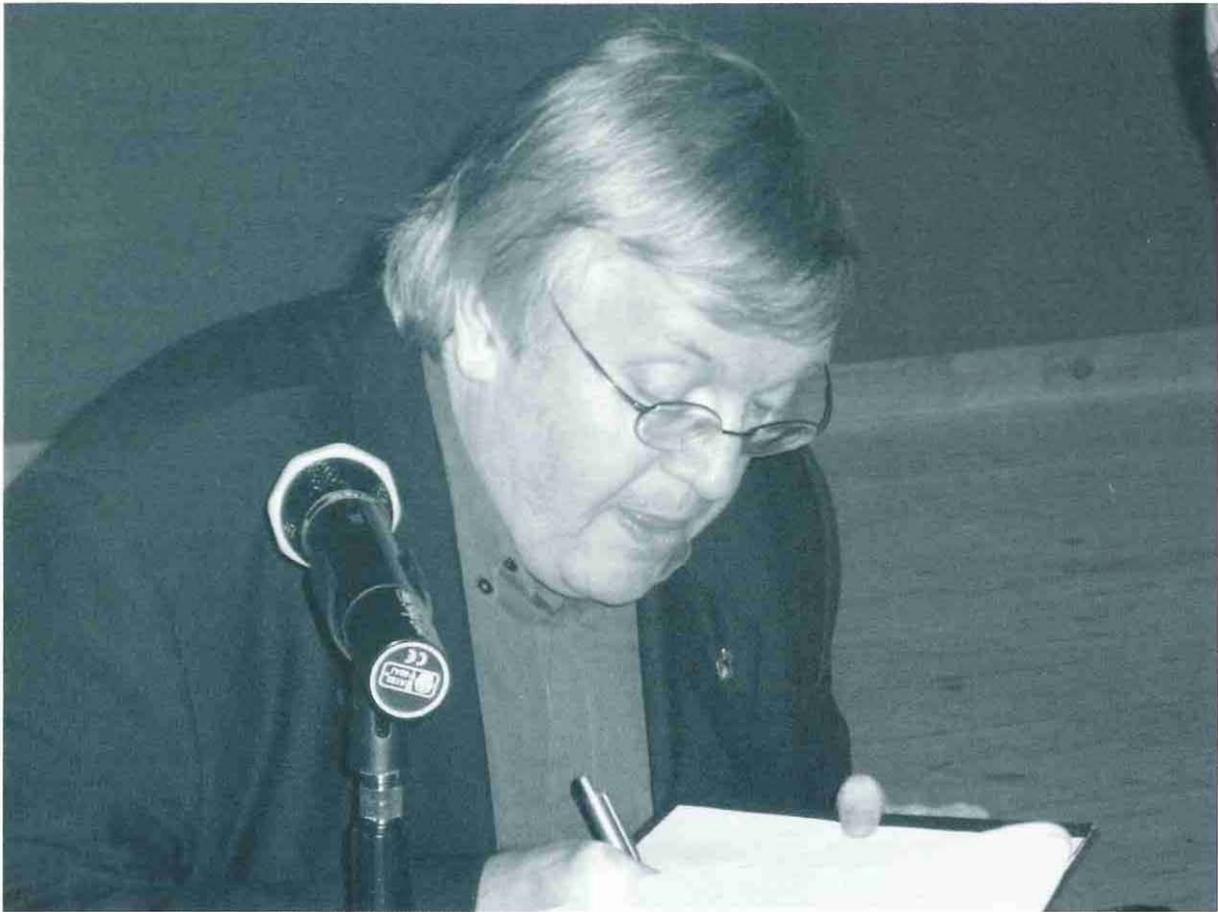
La difusió vol ser un dels pilars de la nostra tasca. És per això que, ja des del primer moment, ens vam plantejar l'organització d'unes jornades que ajudessin a posar sobre la taula diverses qüestions relacionades amb la guerra civil. Volem parlar obertament del que va passar, i això s'aconsegueix parlant-ne. Així, el passat mes de novembre vam organitzar les nostres primeres jornades,

PAUL PRESTON, DURANT LA CONFERÈNCIA DEL PASSAT 24 D'ABRIL A MARÇÀ.
FOTO: CARLOS ROSICH.

una mena de carta de presentació, que van comptar amb la presència, entre d'altres, dels historiadors Andreu Mayayo i Magí Crusells i de l'hispanista Gabriel Jackson. A la nòmina d'historiadors que ja han passat pel Priorat s'hi va sumar el passat mes d'abril Paul Preston, que va concentrar més de 400 persones en una conferència titulada "Franco, la venganza del justiciero".

Però, sense cap mena de dubte, un dels grans èxits de l'associació No Jubilem la Memòria va ser la presència a Marçà de brigadistes com Clarence Kailin, Harry Randall (fotògraf de les Brigades) i –evidentment– Milton Wolff, l'últim comandant del Batalló Lincoln, amic de Capa i Hemingway i una de les últimes llegendes amb vida de la guerra civil espanyola. Mitjançant les entrevistes a aquests testimonis directes de la guerra i a veïns del Priorat que també la van viure, hem elaborat un documental titulat: *Començant a fer memòria al Priorat*. Un dels nostres objectius és enregistrar el màxim possible de testimonis vius de la guerra civil a la comarca, amb l'objectiu de poder analitzar-la amb deteniment.

PRESTON VA SIGNAR EXEMPLARS DEL SEU DARRER LLIBRE DESPRÉS DE LA CONFERÈNCIA. FOTO: CARLOS ROSICH.

Paral·lelament, des de l'associació ja s'està treballant en la configuració d'una ruta històrica que recorre Marçà i la Torre de Fontaubella, una vall que els brigadistes van batejar com "Chabola's valley". Hi ha la intenció d'elaborar cinc rutes històriques (relacionades amb el període d'estudi) al Priorat, que es difondrien mitjançant una publicació. No Jubilem la Memòria també té entre els seus objectius els actes d'homenatge, reconeixement i memòria a soldats mitjançant monuments, plaques i ofrenes florals.

La presidenta de l'associació és la doctora en Història Angela Jackson, de nacionalitat britànica i veïna de Marçà. La resta de l'associació la integren gent ben diversa: pagesos, mestres, periodistes, economistes... Què tenim en comú? Som tots veïns del Priorat i, naturalment, tenim un interès per la recuperació de la memòria històrica del Priorat, però també del nostre país.

Els nostres primers passos han estat encaminats a recuperar imatges fotogràfiques de la guerra civil

al Priorat que sabíem que podien existir en arxius d'arreu del món. Hem començat amb els brigadistes internacionals perquè teníem la certesa que podríem obtenir resultats satisfactoris amb una certa celeritat. La localització d'imatges fotogràfiques ens ha sorprès a nosaltres mateixos. Només del Priorat, n'hem trobat més d'un centenar. I, curiosament, hem tret a la llum per primera vegada fotografies inèdites del gran Robert Capa a Catalunya...

Fins al moment, la nostra tasca s'ha centrat en aquesta recerca fotogràfica i en l'organització d'un parell de jornades per a la recuperació de la memòria històrica, que han comptat amb la presència de Paul Preston, Gabriel Jackson i Andreu Mayayo, entre altres ponents.

Si voleu posar-vos en contacte amb l'associació, el nostre correu electrònic és:

info@nojubilemlamemoria.org.

L'EXPERIÈNCIA DE CREACIÓ DE VICENÇ MARÍ

El guanyador del Premi Ciutat de Reus de fotografia, Vicenç Marí i Borràs, va portar l'exposició *Una experiència de creació alternativa* fins al passat 16 de maig a la Sala Quatre, dins la Primavera fotogràfica en què col·labora la Fototeca Municipal. Els treballs de Marí van sorprendre per la tècnica utilitzada, els infrarojos, que aporten una visió molt particular dels paisatges que retrata el fotògraf. Les panoràmiques que es podien veure en aquesta mostra pertanyien a territoris del Baix Camp, el Priorat, la Conca i també d'altres punts de Catalunya i Occitània.

Foto: F. X. Cabrero / IMMR.

... I LA TASCA DOCUMENTAL DE JOSEP FERRÉ ANDREU

També dins de la Primavera fotogràfica, la següent mostra a la Sala Quatre, entre el 27 de maig i el 4 de juliol, ha estat *Els nostres pioners. Josep Ferré Andreu*. Aquesta mostra aportava un centenar de fotografies bàsicament enfocades a fer de testimoni documental d'una època i uns costums però amb una vocació artística inequívoca. Imatges com el poble de la Mussara encara habitat, escenes del Reus dels anys trenta o instantànies de context excursionista en paisatges de gran bellesa configuraven una exposició única. El seu autor va ser força conegut a Reus per haver regentat el comerç Esports Ferré i la mostra es va fer després de seleccionar entre els 1.500 negatius cedits per la seva família. Foto: F. X. Cabrero / IMMR.

TAULA RODONA SOBRE EL 70è ANIVERSARI DELS MUSEUS

El passat 14 d'abril es va escaure el setantè aniversari del Museu de Reus. La sala d'actes del Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca va ser l'escenari d'una taula rodona en què van participar el president de l'IMMR i tinent d'alcalde de Cultura, Xavier Filella, l'exdirectora del Museu, Lluïsa Vilaseca, el director del Museu d'Arqueologia, Jaume Massó i el director del Museu d'Art i Història, Marc Ferran. Es va parlar, entre altres coses, de l'evolució i composició dels fons de l'IMMR, del paper dels fundadors del Museu, Salvador Vilaseca i Pere Rius, i de les possibilitats futures per exhibir el màxim de peces possible d'aquest ampli fons municipal. Foto: F. X. Cabrero / IMMR.

RESTAURACIÓ A L'IMMR

Intensa feina de restauració amb motiu de la mostra *Descobreix els tresors!*. Entre els treballs preparatoris de l'exposició *Descobreix els tresors! 70 anys de museus a Reus* es van dur a terme algunes tasques de restauració de peces. Destaca la feina de desinfecció i neteja del retaule de la capella de Jesús, que ha recuperat la seva gran lluminositat. Es tracta de pintures a l'oli que ara ja es poden contemplar a la sala central del Museu d'Art i Història. La feina de restauració ha anat a càrrec de l'IMMR, en concret de la seva restauradora, Anna M. Miralles. Foto: F. X. Cabrero / IMMR.

DESENES DE REUSENCES APROFITEN EL DIA INTERNACIONAL DELS MUSEUS.

Gairebé 400 persones van acostar-se als Museus de Reus el passat 18 de maig per conèixer per dins el Museu d'Arqueologia i el Museu d'Art i Història. Els dos equipaments van fer jornada de portes obertes i el personal de l'IMMR va explicar al públic durant tot el dia quina feina es fa al Museu de portes endins i quins són els principals actius de les exposicions permanents. Un dels àmbits del Museu que desvetlla més interès pels visitants és el taller de restauració, així com la caixa forta de l'antic Banc d'Espanya (seu del MASV). Al MAHR es van fer visites comentades tot el dia per les sales d'exposició permanent.

Foto: F. X. Cabrero / IMMR.

EL SALVAMENT DEL PATRIMONI, EN UN LLIBRE DE JAUME MASSÓ

Pels volts de Sant Jordi es va presentar al Museu d'Arqueologia el llibre *Patrimoni en perill*, de Jaume Massó, editat pel Centre de Lectura. El director del museu argumenta amb documents i una àmplia recerca com gran part del patrimoni cultural es va salvar durant la guerra civil des del bàndol republicà, en contra de la creença generalitzada que només va ser el bàndol franquista el que va fer una tasca de salvament (especialment dels béns de l'Església). La presentació va anar a càrrec de l'arxiver de Tarragona Jordi Piqué.

Foto: F. X. Cabrero / IMMR.

LES PUBLICACIONS DE L'IMMR, A LA BCR PER SANT JORDI

Amb motiu de Sant Jordi, la Biblioteca Central de Reus Xavier Amorós va exposar al públic, en un indret preminent, totes les publicacions editades en els darrers anys per l'Institut Municipal de Museus (anteriorment pel Museu Comarcal Salvador Vilaseca). El Dia del Llibre va servir perquè durant una setmana la Biblioteca donés a conèixer als milers de visitants que hi passen la feina de recerca històrica i artística local que s'ha fet des del Museu en els últims anys. Entre els llibres exposats hi havia *Gaudí & Reus*, *Juli Garola* o *El Pallol, un passat, un futur*.

Foto: F. X. Cabrero / IMMR.

I UN MUNTATGE SOBRE ELS GRAFITI, TAMBÉ A LA BCR

Un treball de documentació fotogràfica sobre els grafiti realitzat des de l'IMMR per Francesc Xavier Cabrero ha donat peu a un muntatge audiovisual sobre aquest art urbà. El dia 18 de juny es va fer a la Biblioteca Central de Reus un acte al voltant del muntatge *Grafiti, art urbà a Reus*, en què també es va parlar del hip-hop i d'aquest moviment juvenil, una activitat a càrrec d'alguns membres d'aquest moviment.

Foto: F. X. Cabrero / IMMR.

"DEL MAHR, EM QUEDARIA AMB L'ESTUDI DE TRONCS, D'HORTENSI GÜELL"

HÈCTOR FORT

Llicenciat en Geografia i Història. Guia territorial de Catalunya

JORDI SUÁREZ

Hèctor Fort té actualment una empresa dedicada a visites culturals i turístiques. Ha estat membre del consell Directiu del Centre de Lectura i de la Junta de Govern de l'Institut Municipal de Museus. Presideix la Societat d'Estudis i d'Esports Subaquàtics.

Quins serien els elements imprescindibles (continguts que no es poden deixar de banda) d'una visita comentada al Museu d'Art i Història?

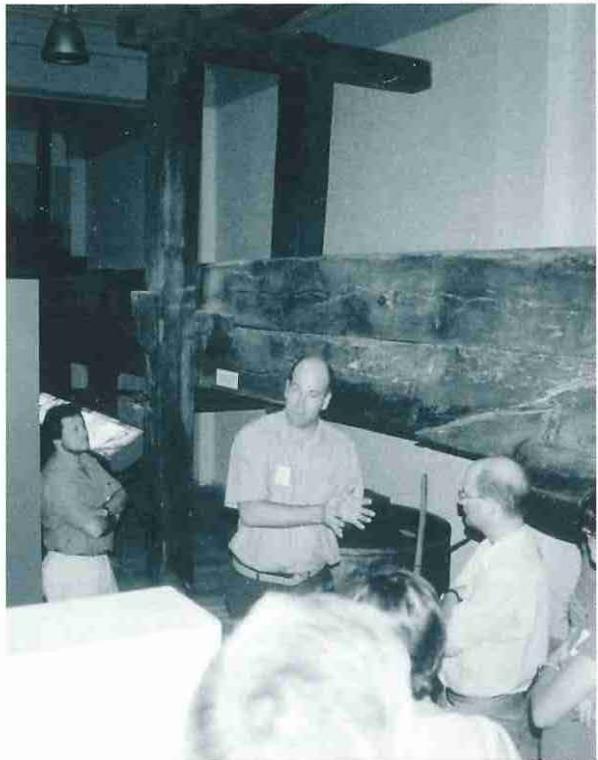
La sala dedicada a Marià Fortuny i els pintors reusencs i la sala dedicada al retaule major de la Prioral. La primera a causa de la presència en la sala del quadre Nen a Portici i en la segona perquè són un seguit de peces que involucren molt el visitant en la visita al museu.

Si et fessin triar una peça del MAHR, amb quina et quedes?

Amb l'Estudi de troncs d'Hortensi Güell. Em dona la sensació d'un paisatge conegut, proper, com podria ser els plataners que hi ha en el passeig de la Boca de la Mina.

Quin tipus de reacció té el visitant reusenc que descobreix per primer cop el MAHR?

Realment hi ha dos tipus de reaccions. El visitant de fora de la ciutat queda sorprès dels quadres d'en Fortuny i de les taules gòtiques del llegat Pedrol Rius. El visitant de Reus recorda l'antiga exposició amb gran quantitat de material exposat. Però, en general, els agrada que

FORT, AL CENTRE DE LA IMATGE, COMENTANT UNA VISITA. FOTO: J. S. / IMMR.

es vegin tantes coses representatives del que ha estat Reus al llarg de la història.

Quines qüestions plantegen més sovint els visitants durant el recorregut?

Per fer un resum sobre el retaule, si no es muntarà de nou en la prioral. Si no tenim més quadres d'en Fortuny. I si els tenim, per què no estan exposats. Per què la sala dels pintors reusencs del segle XIX, no l'anomenem Fortuny, doncs, això ajudaria a donar més difusió del museu.

De les visites que has fet, n'hi ha alguna que recordis especialment per algun motiu?

Sí, un artista que va visitar el museu, especialment la sala on hi ha els quadres d'en Fortuny, es va estranyar que el quadre Nen a Portici no hagués estat exposat en l'exposició dedicada a Fortuny celebrada recentment a Barcelona.

Quines diferències d'enfocament hi hauria en una visita adreçada a escolars, a una família de pares amb fills i d'un grup estranger (per exemple, francès)?

Les dues primeres són molt semblants: la visita s'ha de

UNA DE LES VISITES GUIADES QUE ES FAN AL MAHR. FOTO: J. S. / IMMR.

fer adequada a l'edat dels escolars o dels nens que, al cap i a la fi són a qui ens dirigim i a qui ens interessa arribar. Pel que fa a una visita d'un grup estranger, depèn més sobre el seu interès, cosa que vas veient al llarg de la visita.

Creus que passa sovint que els ciutadans visitin poc els museus de la pròpia ciutat i en canvi visitin habitualment els museus de les ciutats de fora que visiten? Per què creus que passa?

Naturalment, això passa amb els museus i els monuments. Sempre creiem que el de fora és més bo i interessant. També perquè la visita s'ha fet amb l'escola i et recordes d'aquell munt d'estrís o quadres des de la perspectiva infantil. I també perquè desconeixes que els museus no són estàtics, sinó que cada cert temps la gent que treballa en els museus va oferint nous serveis, noves activitats que conviden a visitar-ho cada cert període de temps.

Com es podria resoldre aquest darrer fet?

Com ja he dit abans fer un museu més viu i fer que la gent de Reus s'estimi els seus museus, com s'estima les festes i les altres activitats culturals, esportives...

L'exposició inaugurada recentment *Descobreix els tresors!*, què creus que pot aportar al visitant?

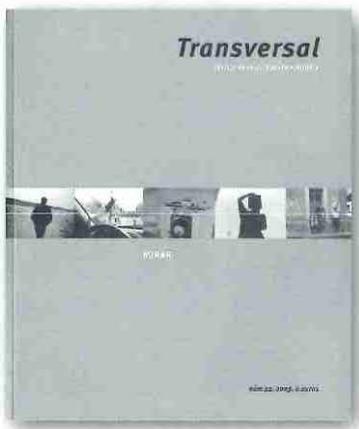
Primer recuperar algunes de les peces que feia temps que no es podien veure perquè estaven en el magatzem. Això ens permetrà tornar a visitar el museu i descobrir les sales de les quals hem parlat, a tots aquells que fa temps que no l'han visitat. I potser així crearem un sentiment de propietat; nosaltres, la gent de Reus, hem de ser qui més promocionem els edificis d'interès a la nostra ciutat i dels nostres museus. Si no ho fem així no s'hi val a queixar-se que la gent no ve a Reus i se'n va a altres ciutats del voltant.

Finalment, suggereix-nos una visita ràpida al MAHR.

En la sala del retaule mirar el quadre del Lavatori de peus on es veu un setrill com el que hi ha exposat a la sala de l'oli. I el quadre La crucifixió de Sant Pere amb el soldat amb dues cares. A la sala d'en Fortuny, el Nen de Portici i la Marina d'en Baldomer Galofre. I a la sala de l'oli la cuina econòmica que porta molts records a tota la gent amb una certa edat que visita el museu.

TRANSVERSAL

DIVERSOS AUTORS:
 Revista *Transversal*, número 6,
 22 de desembre del 2003, 110 p.

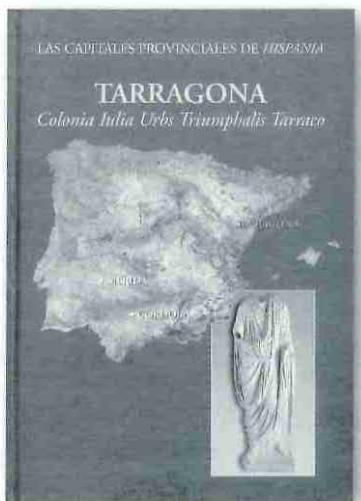
La revista *Transversal* està produïda per l'Ajuntament de Lleida i rep el patrocini de dotze municipis, entre ells Reus, que integren la Xarxa Transversal. Aquest número 6 de la revista inclou un dossier que sota el títol *Mirar*, acull articles de diversos autors —Mercè Ibarz, Núria Aidelman, Fina Birulés, Ecktar Stein, Pablo Ley, Isabel Coixet, John Berger, Sasa Markus, Pepe Baeza i Josep Carles Rius— en què es reflexiona sobre diferents camps, com ara la fotografia, la filosofia, la literatura, el cinema i la televisió, com a disciplines de la mirada. Són articles en què es busca establir un diàleg entre les preguntes que fem a les imatges i les que elles "ens fan a nosaltres", i en els

quals es repensen nous camins que fugin de la estandarització de les imatges. Aquest monogràfic va acompanyat per altres articles com el d'Agata Skowronek sobre el seu projecte "diferència comuna" que versa sobre la integració dins el context de la immigració; el de Jenaro Talens sobre la pintura generada per ordinador, i el d'Anna Rossell sobre la literatura multicultural a Barcelona. La revista es complementa amb l'apartat d'informació en què es ressenyen notícies i llibres, dedicats a les arts visuals, al cinema, als audiovisuals, a la literatura i al pensament.

MARC FERRAN

TÀRRACO, CAPITAL ROMANA

DIVERSOS AUTORS:
Tarragona, Colonia Iulia urbs Triumphalis Tarraco, Roma: "L'Erma" di Bretschneider, 2004, 166 p.

Acaba de publicar-se el tercer volum de la col·lecció "Las capitales provinciales de Hispania", dirigida per Xavier Dupré Raventós, en què han participat prestigiosos investigadors. Els dos primers volums tracten de Còrdova i Mèrida.

Aquest volum està dedicat a Tàrraco, i diferents autors tracten aspectes que van de l'arquitectura a l'evolució urbana. El llibre és estructurat en onze capítols, el darrer dels quals es dedica a una completa bibliografia, després de la qual l'obra es tanca amb un recull de làmines i gràfics que ajuden a contextualitzar el conjunt del llibre, ja que es reproduïxen peces, trames urbanes i escultures de l'època.

Els capítols del llibre són: "Introducció històrica" (Géza Alföldy,

de la Universitat de Heidelberg), "Història de la investigació" (a càrrec de l'arqueòleg que dirigeix el nostre Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca), "Topografia i evolució urbana" (conjuntament entre Josep M. Macias i Josep A. Remolà), "Arquitectura oficial" (del nou director del Museu d'Arqueologia de Catalunya, Xavier Arquilué), "Edificis d'espectacle" (signat pel director de la col·lecció, Xavier Dupré), "Arquitectura domèstica" (de Josep M. Macias), "Arquitectura funerària" (Josep A. Remolà), "El territori" (de Simon Keay), "L'escultura" (Eva M. Koppel) i un desè capítol que signa el nou director general de Patrimoni Cultural de la Generalitat, Francesc Tarrats.

El treball s'ha publicat en llengua castellana i compta amb el patrocini de l'empresa Repsol YPF.

JORDI SUÁREZ

Exposicions a la vista

FOTOSPORT 2004, A LA SALA REUS FINS A L'1 D'AGOST

El 25 de juny, en plena festa major de Reus, es va inaugurar a la Sala Reus del Museu d'Art i Història l'exposició *Fotosport 2004*. Es tracta d'una mostra biennal que s'ha convertit ja en un referent mundial de la fotografia de temàtica esportiva. Es realitza des de 1970 i aquesta és la *XVIII Biennal Internacional de Fotografia de l'Esport, Fotosport 2004*, que coorganitzen el Club Natació Reus Ploms, la Fototeca Municipal de l'IMMR i que té el patrocini de l'Autoritat Portuària de Tarragona, la Diputació i el Consell Català de l'Esport. Aquesta edició del Fotosport forma part de la programació del Fòrum Universal

WIDAWSKI, RAYMOND. BÈLGICA
LE JEUNE JOUEUR DE RUGBY. MEDALLA FOTOSPORT

de les Cultures, atès que segons els organitzadors "un dels valors de l'esport és el de ser un element integrador de la diversitat cultural dels pobles i un element afavoridor de la coexistència pacífica".

En aquesta edició s'han rebut gairebé 900 fotografies de 151 autors de 36 estats d'arreu del món, i l'exposició que es pot veure a Reus itinerarà a diverses ciutats poloneses entre l'octubre de 2004 i el març de 2005. En aquest Fotosport s'han distingit diverses categories. Entre aquestes destaquen els premis a col·leccions, com són a Luc Dequick (Bèlgica), Walter Gaberthüel (Itàlia) i Bruno Madeddu (Itàlia). El jurat d'aquest Fotosport estava format pel coordinador del Trofeo Gipuzkoa Internacional i membre de l'AFIAP, José Juan Gurrutxaga, pel president d'honor de l'AFIAP, Enric Pàmies, pel president de l'Agrupació Fotogràfica de Reus, Josep M. Ribas Prous, per la membre de l'AFR, M. Gràcia de la Hoz, i pel representant del CN Reus Ploms, comissari de l'exposició i membre de l'AFR, Josep M. Casanoves. Paral·lelament

BRAULT, BERNARD. CANADÀ
OUI! LE SAC EST LOURD. MEDALLA FOTOSPORT.

a la mostra, s'ha editat un catàleg que inclou les imatges que es poden veure fins al dia 1 d'agost a la Sala Reus. L'acte d'inauguració de la mostra a la Sala Reus va ser presidit per l'alcalde de Reus, Lluís Miquel Pérez, qui va destacar la importància que el Fotosport tingui continuïtat per a la ciutat de Reus, ja que converteix el municipi en un referent internacional del món de la fotografia.

LA INSTAL·LACIÓ TRENTA-SIS, DE LLUÍS DOÑATE, AL MAHR

La instal·lació *Trenta-sis*, de Lluís Doñate Barea, es podrà veure a la Sala Reus del Museu d'Art i Història a partir de les festes de Misericòrdia de la nostra ciutat. La peça escultòrica s'ha incorporat als fons de l'Institut Municipal de Museus de Reus, que veu així enriquit el fons d'art contemporani. La Sala Reus, després d'un període d'obres, ha reprès l'activitat aquest estiu amb la tradicional mostra de fotografia *Fotosport*, i recuperarà amb la mostra de Doñate el fil de les activitats d'art contemporani. Mentrestant, l'IMMR treballa per fer viable en els pròxims mesos la

posta en marxa de la nau de Cal Massó com a centre d'activitats d'art contemporani.

Lluís Doñate és professor de la Universitat de Barcelona i aquesta instal·lació que ara fa cap a Reus es va exposar a la Galeria Ciento l'any 1981. Una peça complementària d'aquesta es troba al Museu d'Art Contemporani de Barcelona. El títol de la instal·lació fa referència a l'any d'inici de la guerra civil espanyola, que és el tema tràgic sobre el qual reflexiona l'autor en aquesta instal·lació. Doñate és una personalitat apreciada en el món de la pedagogia de l'art. La instal·lació consta de 36 formes de

dos metres d'alçada, configurades sobre aglomerat d'1,5 cm i lacades en negre mat. La primera versió es va fer l'any 1980, i la versió que es veurà a Reus es va actualitzar l'any 2001. En el conjunt, les formes són mostrades a manera d'ombres que materialitzen la seva presència i acompanyen el recorregut de l'espectador. Segons l'autor, la seva organització reforça el to dramàtic en introduir les idees de grup i de successió en un espai i en un temps. Aquesta obra també s'inclourà en un catàleg que s'està preparant des de l'IMMR i que recollirà el fons d'art contemporani de la ciutat de Reus.

L'ESTUDI DE L'ARQUEOLOGIA

CARLOS ROSICH

Alumne del Graduat Superior d'Arqueologia de la Universitat Rovira i Virgili

L'ÀBRIC ROMANÍ DE CAPELLADES, EXCAVACIÓ ARQUEOLÒGICA A CÀRREC D'ALUMNES DE LA URV. FOTO: CARLOS ROSICH.

Us interessa l'arqueologia? Suposo que sí, com a gairebé tothom des que vam veure la primera pel·lícula d'Indiana Jones i les inevitables seqüeles! Encara que no tant espectacular, l'arqueologia ens pot portar a llocs del passat, aventures que van passar els humans en altres moments i en circumstàncies completament diferents. I treballant d'arqueòlegs també passarem alguna que altra aventura, us ho asseguro! Encara que la més gran emoció de totes és desenterrar el passat.

La feina de l'arqueòleg està a mig camí entre el treball de camp, la investigació de laboratori i sobretot una gran vocació per la feina. La arqueologia és la ciència que estudia les restes humanes del passat i per tant inclou de fet tota la història humana. A través de les restes, amb una anàlisi exhaustiva del jaciment, la posició de les peces, la composició del sòl, i moltes altres dades, ens podem fer una idea de com va ser el passat i de com vivien els humans en altres temps. La deducció no és automàtica. Fa falta una bona preparació i la participació de molts arqueòlegs especialitzats en diferents camps i també l'ajut de professionals d'altres disciplines per extreure tota la informació "amagada" entre pedres, ossos i altres restes.

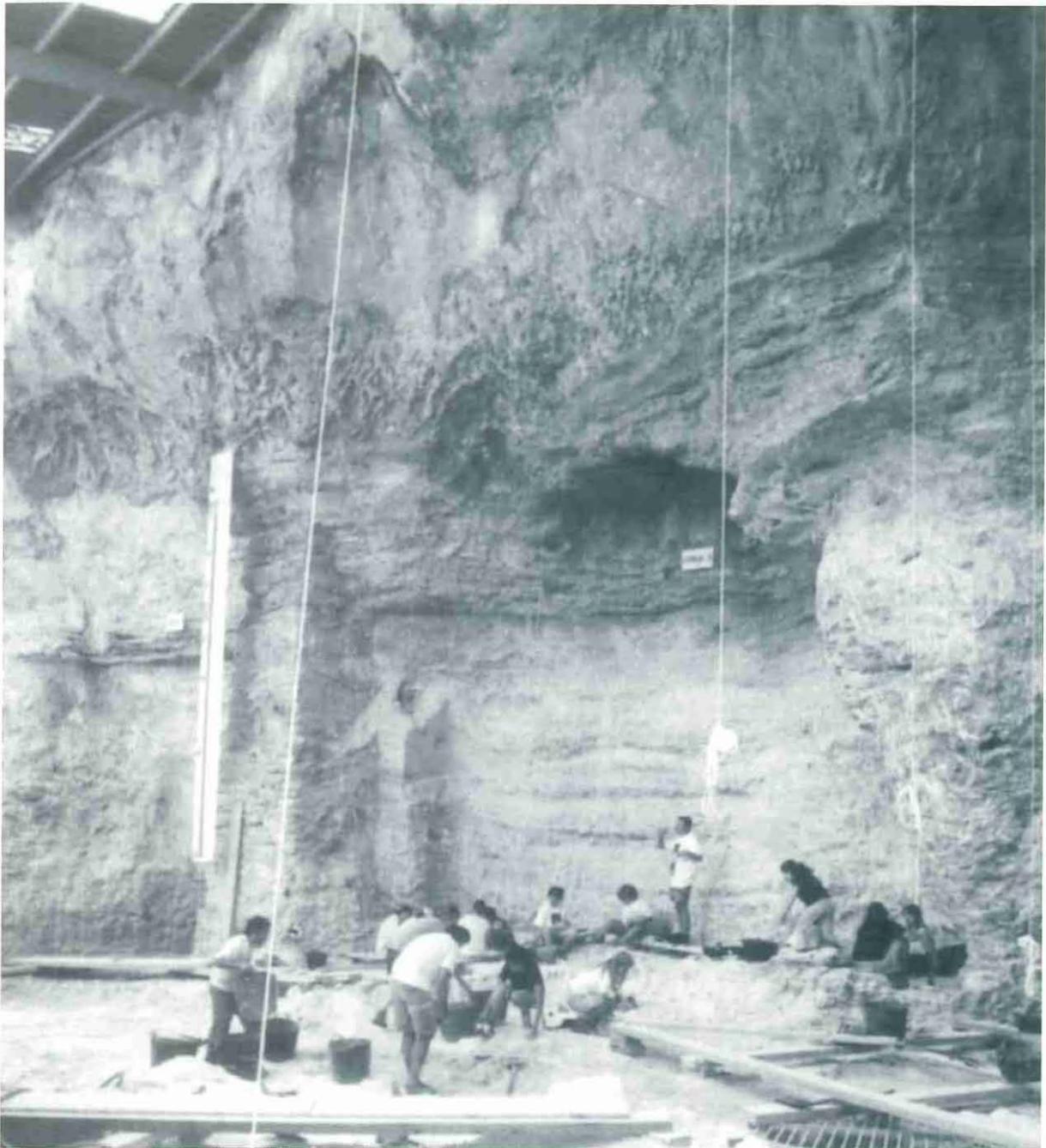
Habitualment, relacionem l'arqueologia amb les restes de l'època clàssica: romans, grecs, etc. Especialment a la nostra demarcació, on tenim un patrimoni envejable, l'arqueologia clàssica és molt a prop de la nostra

vida quotidiana. Però l'arqueologia també estudia la prehistòria encara que amb una tècnica força diferent de la utilitzada en arqueologia clàssica. Si us agrada la prehistòria, si teniu interès per l'evolució humana, ara podeu estudiar el que sempre us ha apassionat. Va ser el meu cas!

A Tarragona, des de fa uns anys, es porta a terme un Graduat Superior d'Arqueologia que just l'any docent en què entrem es convertirà en màster en Arqueologia del Quaternari i Evolució Humana, en el marc d'un màster europeu amb les universitats de Ferrara, Lieja, Tomar i París.

Dura dos anys i les classes teòriques es combinen amb hores de pràctiques, sortides al camp, visites i treball en jaciments. Perquè us feu una idea de les assignatures que s'hi imparteixen, us poso alguns exemples: *Prehistòria d'Europa*, en què s'estudia la prehistòria d'aquest continent des del paleolític fins al final del neolític; *Etnoarqueologia*, en què es relaciona la informació etnogràfica de pobles actuals i s'intenta treure'n informació d'utilitat per a la investigació arqueològica; *Tecnologia lítica*, que investiga el paper que va jugar la tecnologia en l'evolució humana, en les diferents etapes, i també es fan unes divertides pràctiques per intentar produir eines de pedra (cosa que no es gaire fàcil); *Arqueologia de la ment, Anàlisi microscòpica en arqueologia, Arqueologia d'Àsia, Oceania i Amèrica, Informàtica, Estadística* (no us espanteu!), *Geologia*, etc.

Les classes solen tenir un nombre reduït d'alumnes i el tracte amb el professor és de tu a tu. L'equip de professors és format totalment per investigadors i, per tant, estan al dia de tot allò relacionat amb la professió. Les classes solen ser participatives i s'intenta estimular sempre l'estudiant perquè aporti la seva opinió. L'arqueologia, com qualsevol ciència, no és un tot acabat i són importants els nous punts de vista. Per accedir al Graduat has de tenir com a mínim una diplomatura; encara que habitualment són estudiants que provenen d'història, també hi ha estudiants d'altres carreres com biologia, arquitectura, etc., als quals simplement els mou la passió pel passat.

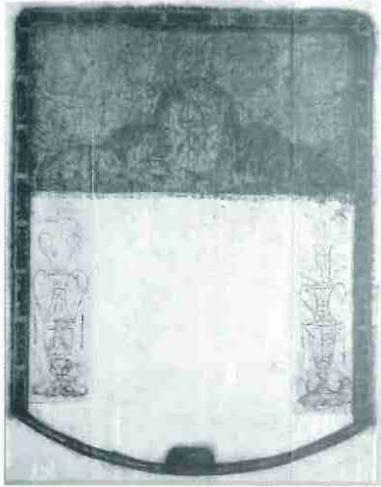
UNA IMATGE DELS ALUMNES DE LA URV EXCAVANT A L'ÀBRIC ROMANÍ. FOTO: CARLOS ROSICH.

En l'aspecte laboral, ho tenim potser una mica més complicat. La ciència no és –pel que es veu en aquest país– una prioritat, tot i que l'Estat espanyol compta amb bons equips d'arqueòlegs i amb jaciments molt importants. Començant pel d'Atapuerca (Burgos), que en molts aspectes és únic a tot el món. L'equip de Tarragona està treballant activament en aquest jaciment com també en molts altres de tot Catalunya, com per exemple l'Àbric Romaní, el Catllar, el Molí del Salt, etc. Els arqueòlegs poden treballar tot dirigint, participant i gestionant excavacions i col·laborar en la

restauració i rehabilitació de restes arqueològiques, en la musealització del patrimoni, en la gestió i direcció de museus, així com en l'assessorament de les administracions públiques, la divulgació científica, etc.

Si voleu informar-vos sobre les condicions, podeu accedir a la pàgina de la Universitat Rovira i Virgili: <http://www.urv.es/formacioacademica/marcos.htm>. Hi trobareu informació sobre preus, crèdits i condicions per accedir al Màster. Animeu-vos!

BREUS

IM L'artista reusenc establert a Vinyols i els Arcs, Carles Amill, va morir el passat 20 d'abril a causa d'una malaltia. Amill tenia només 50 anys i la seva desaparició va causar commoció en el món artístic local. Algunes de les seves obres formen part del fons de l'Institut Municipal de Museus de Reus i havia exposat a la Sala Reus del Museu d'Art i Història. Una de les seves obres s'exposa permanentment al vestíbul del Teatre Bartrina (imatge superior). També havia format part del Patronat del Museu Comarcal Salvador Vilaseca abans que aquest ens es convertís en l'actual Institut Municipal de Museus. Una de les seves darreres exposicions, *Amill mira el mar*, es va instal·lar a la sala Artloft de Reus a començaments de 2003. Es va establir a Vinyols el 1998 després de tornar de Nova York, on havia viscut després d'exercir com a professor de l'Escola d'Art de Reus.

IM Les obres previstes al Mas Iglesias per adequar aquest espai com a Fototeca Municipal han rebut el vistiplau de l'Ajuntament de Reus i és previst que aquest estiu es comenci a executar el projecte. La Fototeca és un servei de l'IMMR que, segons el pla de museus de Reus, s'ha d'instal·lar en aquest nou

equipament del parc de Mas Iglesias (imatge superior). Entre altres serveis, s'hi preveu fer un laboratori, una biblioteca especialitzada i un ampli espai per a arxiu fotogràfic, així com àrees dedicades a exposicions temporals sobre fotografia i el món de la imatge. Foto: IMMR

IM El taller pedagògic *I tu... què hi pintes a la prehistòria?*, del Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca, va rebre els primers escolars participants durant els

mesos finals del curs 2003-2004. Aquest taller parteix de l'anàlisi de l'art rupestre per reflexionar sobre els primers models de vida dels éssers humans i inclou una part de reconeixement dels continguts del museu. Aquest taller i altres serveis adreçats als centres educatius es poden conèixer i reservar trucant al telèfon 977 345 418 o visitant la pàgina web de l'IMMR.

Foto: F. X. Cabrero / IMMR.

IM Una de les activitats que es van fer al Museu d'Arqueologia durant el Dia Internacional dels Museus va ser la projecció d'un muntatge visual sobre els grafitis dels carrers de Reus. Aquest muntatge es va instal·lar al primer pis del

MASV, just a l'entrada del Taller de Prehistòria, i partia d'un reportatge fotogràfic realitzat a partir dels suggeriments de la Junta de Govern de l'IMMR. (Més informació, p. 23). Foto: F. X. Cabrero / IMMR.

IM L'exposició *Descobreix els tresors! 70 anys de museus a Reus* ja és instal·lada a la sala central del Museu d'Art i Història. La mostra és permanent i recull un seguit de fons de l'IMMR (més de cent peces) que fins ara s'havien vist poc o rarament. A l'inici del recorregut hi ha un audiovisual sobre la història de Reus dels últims setanta anys i un muntatge amb un enregistrament sonor del fundador del museu, Salvador Vilaseca. A la inauguració, hi va assistir l'alcalde de Reus, la delegada de Cultura de la Generalitat a Tarragona i l'exdirectora del museu, arqueòloga i filla de Vilaseca, Lluïsa Vilaseca. Foto: F. X. Cabrero / IMMR.

MUSEUS DE REUS

M O L T P E R D E S C O B R I R

GAUDÍ & REUS / EL RETAULE MAJOR DE LA PRIORAL DE SANT PERE / PREHISTÒRIA I MÓN ANTIC / FORTUNY, TAPIRÓ, GALOFRE, HORTENSI GÜELL / L'ART GÒTIC / L'ELIXIR DAURAT

www.reus.net/museus/

info.museus@reus.net

MUSEU D'ART I HISTÒRIA REUS

Plaça de la Llibertat, 15
43201 REUS
Tel. 977 344 833

MUSEU ARQUEOLÒGIC SALVADOR VILASECA REUS

Raval de Santa Anna, 59
43201 REUS
Tel. 977 345 418
Fax 977 345 249

FOTOTECA MUNICIPAL REUS

Raval de Santa Anna, 59
43201 REUS
Tel. 977 345 418
Fax 977 345 249

PREHISTÒRIA | MÓN ANTIC

EL RETAULE DE LA PRIORAL

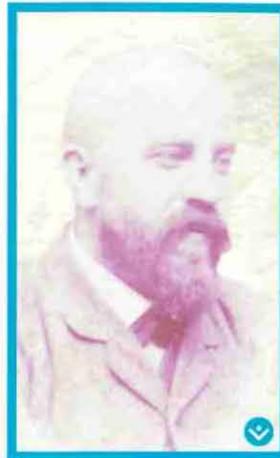
L'ART GÒTIC

PINTORS REUSENCOS DEL SEGLE XIX

L'ELIXIR DAURAT

GAUDÍ & REUS

AGENDA

M *Descobreix els tresors! 70 anys de museus a Reus.* Exposició. Sala Central del Museu d'Art i Història. Permanent des del 17 de juny de 2004. Recull de peces i documents per conèixer els setanta anys d'història dels museus reusencs i també la història de la ciutat de Reus. Inclou un document sonor inèdit del fundador del museu, Salvador Vilaseca.

M *Fotosport 2004.* Exposició. Sala Reus del Museu d'Art i Història. Fins al dia 4 d'agost. En col·laboració amb el Club Natació Reus Ploms. Mostra dels millors treballs fotogràfics sobre tema esportiu. La mostra és biennal a la ciutat de Reus.

M *Trenta-sis.* Instal·lació de Lluís Doñate. Sala Reus del Museu d'Art i Història. Inauguració: finals

de setembre. Darrera incorporació als fons d'art contemporani de l'IMMR. La instal·lació és una reflexió sobre la tragèdia de la guerra civil espanyola.

M Exposició sobre les darreres incorporacions al fons d'art contemporani de l'IMMR. Darrer trimestre de 2004 a la Sala Reus.

M *Història de Reus.* Exposició de petit format basada en la Història General de Reus, editada per l'Ajuntament de Reus. Passadís del Museu d'Art i Història. A partir de finals de setembre. Una visió resumida de la història de la ciutat.

M Punt d'informació dels museus. Sala Reus del Museu d'Art i Història. Espai de consulta de les publicacions editades per l'IMMR.

M Visites guiades al Museu d'Art i Història. Es pot demanar informació i fer reserva al telèfon 977 345 418.

M A partir del mes de setembre, represa del servei de Tallers Pedagògics adreçats a grups escolars. Es podran fer reserves al telèfon 977 345 418 per realitzar el taller *I tu... què hi pintes a la prehistòria?*

M Conferència de Jaume Massó sobre el salvament del patrimoni durant la guerra civil. 31 de juliol a les 20 h. Castell monestir d'Escornalbou. Dins el cicle *Cultura i Territori* organitzat pels Serveis Territorials de Cultura de la Generalitat.

M Durant tot l'estiu, Festivals d'Estiu de Reus. www.reus.net/cultura/

Exposició

descobreix els tresors!

70 anys de
museus
a **Reus**
1934-2004

Museu d'Art i
Història de Reus

Des del 18 de juny de 2004 → www.reus.net/museus/
Plaça de la Llibertat 13 REUS Tel. 977 345 418 • info.museus@reus.net

De dimarts a dissabte, de 10.00 a 14.00 h i de 17.00 a 20.00 h
Festius, d'11.00 a 14.00 h. Dilluns tancat

INSTITUT MUNICIPAL
DE MUSEUS
REUS